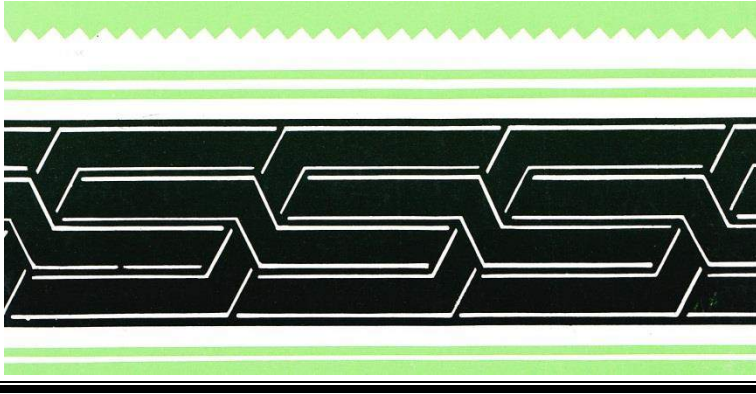

Rızık, Şükür ve Rızık âyetleri

RIZIK, ŞÜKÜR ve RIZIK ÂYETLERİ

HAZIRLAYAN
A.Celâleddin Karakılıç
2013

**RIZIK, ŞÜKÜR
ve
RIZIK ÂYETLERİ**

وَاللّٰهُ يَرْزُقُ مَنْ يَشَاءُ بِغَيْرِ حِسَابٍ.

“Allâh, kimi dilerse ona sayısız ızık verir”¹

¹ Bakara, 212.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

أَلْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ. لَا الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ. لَا مَالِكِ يَوْمِ الدِّينِ. ط إِيَّاكَ نَعْبُدُ وَإِيَّاكَ نَسْتَعِينُ. ط
إِهْدِنَا الصِّرَاطَ الْمُسْتَقِيمَ، صِرَاطَ الَّذِينَ أَنْعَمْتَ عَلَيْهِمْ لَا غَيْرِ الْمَعْصُوبِ عَلَيْهِمْ وَلَا الضَّالِّينَ.
أَلْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي هَدَانَا لِلْإِيمَانِ وَالْإِسْلَامِ. وَاللَّهُ يَهْدِي مَنْ يَشَاءُ إِلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ.
أَلْحَمْدُ لِلَّهِ وَسَلَامٌ عَلَى عِبَادِهِ الَّذِينَ اصْطَفَى.
أَكْصَلُوهُ وَالسَّلَامُ عَلَى رَسُولِنَا مُحَمَّدٍ وَعَلَى آلِهِ وَصَحْبِهِ الطَّيِّبِينَ الطَّاهِرِينَ وَمَنْ تَبِعَهُمْ بِإِحْسَانٍ
إِلَى يَوْمِ الدِّينِ.

Bi'smi'llâhi'r-Rahmâni'r-Rahîm

Bütün âlemlerin Rabb'i, Rahmân ve Rahîm, Din Günü'nün sâhibi olan Allâh'a hamd olsun. Yâ Rabb, biz Yalnız sana kulluk eder ve yalnız senden yardım dileriz. Bizleri doğru yola hidâyet eyle. O kendilerine ni'met verdiklerinin yoluna ilet. Gazâba uğrayanlarınkine ve sapıklarınkine değil.

Bizi, îmân'a ve (fıtrat dîni olan) İslâm'a hidâyet eden Allâh'a hamd olsun. Allâh, kimi dilerse onu, (kendisinde hayır gördüğü kimseleri) doğru yola iletir.

Hamd olsun Allâh'a ve selâm olsun O'nun beğenip seçtiği (kendisinde hayır görüp doğru yola ilettiği) kullarına.

Salât ve selâm, Rasûl'ümüz Hazreti Muhammed üzerine, tayyîb ve tâhir olan Âl ve Ashâb'ının üzerine ve Kıyâmet'e kadar ihsân ile Âl ve Ashâb'ına tâbi' olanların üzerine olsun. Âmîn.

كُلَّمَا دَخَلَ عَلَيْهَا زَكَرِيَّا الْمِحْرَابَ ۖ وَجَدَ عِنْدَهَا رِزْقًا
قَالَ يَا مَرْيَمُ أَنَّى لَكَ هَذَا ۖ قَالَتْ هُوَ مِنْ عِنْدِ اللَّهِ ۗ
إِنَّ اللَّهَ يُرِزُقُ مَنْ يَشَاءُ بِغَيْرِ حِسَابٍ.

“ Zekerıyyâ ne zaman (Meryem’in bulunduğu) mihrâba girdiyse onun yanında bir yiyecek buldu: -Meryem, bu sana nereden (geliyor)?- dedi. O da, -Bu Allâh tarafından. Şübhe yok ki Allâh kimi dilerse ona sayısız rızık verir- derdi”.²

² -Âl-i İmrân, 37.

Ö N S Ö Z

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

إِنَّ قَارُونَ كَانَ مِنْ قَوْمِ مُوسَى فَبَغَى عَلَيْهِمْ ۖ وَأَتَيْنَاهُ مِنَ الْكُنُوزِ مَا إِنَّ مَفَاحِحَهُ لَتَتَوَّهُ بِالْغُصْبَةِ أُولِي الْقُوَّةِ إِذْ قَالَ لَهُ قَوْمُهُ لَا تَفْرَحْ إِنَّ اللَّهَ لَا يُحِبُّ الْفَرِحِينَ.

“Kârûn, Mûsâ’nın kavmindendi (Amcazâdesi idi, gûyâ O’na î mân da etmişti). **Fakat onlara karşı serkeşlik etdi de** (kibirlendi, büyüklendi, zenginliği ile böbürlendi, şımarıkça şımarı, azdıkça azdı). **Biz ona öyle hazîneler vermişdik ki anahtarları** (nı taşımak bile) **güçlü kuvvetli bir cemâate ağır geliyordu. O vakit kavmi** (olan mü’minler) **ona, -Şımarma. Çünkü Allâh şımarıkları sevmez- demişdi”**.³

Âyet-i kerîme’sinde ifâde buyurulduğu üzere mal, mülk, makam, şöhret gibi rızık ve ni’metlere sâhib olan ba’zı insanlarda,

قَالَ إِنَّمَا أُوتِيْتُهُ عَلَىٰ عِلْمٍ عِنْدِي ط

“**Bu** (mal, mülk, servet ve ni’met) **bana, ancak bende olan ilim** (ve beceri) **sâyesinde verilmiştir...**”⁴

âyet-i kerîme’sinde belirtildiği gibi, kendi rızıklarını, mal ve servetlerini, makamlarını, kendilerinin sâhib oldukları bilgi, beceri, çalışma ve gayretleri ile elde ettikleri şeklinde bir **zann** vardır. Böyle bir zann ve inanca sâhib oldukları için de, *-her ne kadar rızıklandırmanın Allahü Teâlâ olduğunu dilleriyle*

³ -Kasas, 76.

⁴ -Kasas,78.

söylüyor olsalar da-, bir servete, bir mala, bir makâma veya bir menfaate ulaştıkları zaman **böyle bir durumu**, kendi çalışmalarının, gayretlerinin, bilgi ve becerilerinin bir neticesi olarak, rızıkın sebebi saymaktadırlar.

Bunun için de çalışıp çabaladığı ticaretde çaba harcayarak sattığı maldan kâr elde eden bir tüccar, olanca çabasıyla hastasını iyileştirmeye çalışan bir doktor veyâ benzerleri, kendi el emeği ile kendi rızıkını kendisinin elde ettiğini ve bu suretle de kendi kendisini rızıklandırıldığını sanır. Halbuki rızıkın elde edildiği bu durumlar, rızıkın sebepleri değil, sadece rızıkın elde edildiği hallerden, sebeplerden bir haldir. Eğer bunlar gerçek sebepler olsaydı kesinlikle aksi olmazdı. Çünkü bazen rızıkın elde edilebildiği bu haller gerçekleştirildiği halde rızık gelmemekte; bazen de *-aşağıdaki âyet-i kerîme’de bildirildiği gibi-* bunların hiçbiri olmaksızın rızık elde edilebilmektedir.

كُلَّمَا دَخَلَ عَلَيْهَا زَكَرِيَّا الْمِحْرَابَ لَا وَجَدَ عِنْدَهَا رِزْقًا قَالَ يَا مَرْيَمُ أَنَّى لَكِ هَذَا قَالَتْ هُوَ مِنْ عِنْدِ اللَّهِ إِنَّ اللَّهَ يَرْزُقُ مَنْ يَشَاءُ بِغَيْرِ حِسَابٍ.

“ Zekeriyâ ne zaman (Meryem’in bulunduğu) mihrâba girdiyse onun yanında bir yiyecek buldu: *-Meryem, bu sana nereden (geliyor)?- dedi. O da, -Bu Allâh tarafından. Şübhe yok ki Allâh kimi dilerse ona sayısız rızık verir- derdi*”.⁵

Eğer insanlar, kendilerini rızıklandıran böyle durumların gerçek yapısını *-Allâhü Teâlâ’dan olduğunu-*, doğru bir şekilde öğrenip bilmiş olsalardı bu türden yanlış ifadeleri

⁵ -Âl-i İmrân, 37.

kullanmazlar, böyle hatâlara düşmezler ve rızkın elde edildiği halleri, rızkın sebepleri zann etmezlerdi. Çünkü,

وَمَا مِنْ دَابَّةٍ فِي الْأَرْضِ إِلَّا عَلَى اللَّهِ رِزْقُهَا وَيَعْلَمُ مُسْتَقَرَّهَا
وَمُسْتَوْدَعَهَا ط كُلٌّ فِي كِتَابٍ مُبِينٍ.

“Yerde yürüyen hiçbir canlı hâric olmamak üzere hepsinin rızkı Allâh’ın üstünedir. Onların duracak yerlerini de, (sulbde, rahimde, yumurtada) emânet edilen yerlerini de, O bilir. (Bunların) hepsi açık kitâbda (levh-i mahfûz’da) dır”.⁶

âyet-i kerîme’sinde ve benzerlerinde bildirildiği gibi, rızkı yaratan, veren ve o rızkın elde edilmesi için gerekli sebepleri halk eden de ancak Allâhü Teâlâ’dır. Bunun için her canlı Allâhü Teâlâ’nın kendileri için halk ettiği rızkı, bir takım sebepler ile araya araya bulur ve herkes kendi vücûdüne, tabiatına, mîzâcına uygun olanı bilir, bulur, yer, giyer, ondan istifâde eder; başkalarının rızkına el uzatmaz ve uzatamaz. Çünkü kendisi için faydalı olan bir rızık başkaları için zararlı olabilir ki kudret-i ilâhî, bunları böyle takdir edip yaratmıştır.

Bununla berâber, rızkın miktârını ve zamânını ta’yîn edip veren de yine Allâhü Teâlâ’dır. Çünkü âyet-i kerîme’lerde şöyle buyurulmuştur:

وَاللَّهُ فَضَّلَ بَعْضَكُمْ عَلَى بَعْضٍ فِي الرِّزْقِ ج

“Allâh, rızık husûsunda, kiminizi kiminizden üstün kılmıştır”.⁷

لَهُ مَقَالِيدُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ يَبْسُطُ الرِّزْقَ لِمَنْ يَشَاءُ وَيَقْدِرُ ط إِنَّهُ
بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ.

⁶ -Hûd, 6.

⁷ -Nahl, 71

“Göklerin ve yerin anahtarları O’nundur. Kimi dilerse onun rızıkını yayar, (dilediğinkini de) kısar. (Aynı kimseye ba’zan bol, ba’zan dar verir. Bu O’nun meşiyeti ve hikmeti gereğidir). Çünkü O, her şey’i çok iyi bilendir”.⁸

وَلَوْ بَسَطَ اللَّهُ الرِّزْقَ لِعِبَادِهِ لَبَعَوْا فِي الْأَرْضِ وَلَكِنْ يُنَزِّلُ بِقَدَرٍ مَا يَشَاءُ
ط إِنَّهُ بِعِبَادِهِ خَبِيرٌ بَصِيرٌ.

“Eğer Allâh bütün kullarına (müsâvât üzere) bol rızık verseydi yer yüzünde muhakkak ki taşkınlık ederler, azarlardı. Fakat O, ne miktar dilerse (rızıkı o kadar) indirir. (Ba’zı kullarına bol, ba’zılarına da az miktarda rızık verir). Şüphe yok ki O, kulların (ın her hâlin) den hakkıyla haberdardır, (her şey’i) kemâliyle görendir”.⁹

Bunun için bu esâsları göz önünde bulundurarak -âyet-i kerîme ve hadîs-i şerîf’lerin ışığında- doğru olanı bildirmek; böyle bir yanlışlığı hatırlatıp kendimizi ve mü’min kardeşlerimizi böyle bir hatâyâ düşmekden kurtarmak; yerin altında, üstünde, karada, denizde, havada, yerde, gökde yaşayan her canlının rızıkının Allâhü Teâlâ tarafından yaratılıp verildiği hakikatini dile getirmek; bizlere ilâhî bir lütuf olarak verilen bu sayısız ni’metlere teşekkür edip bu ni’metlere şükür gerektiği konusunu iyi idrâk edip hamd-ü senâ’da bulunmak maksâdı ile bu kitâbcığı hazırlamaya çalıştım. Bu güzel hakikatleri Rabb’inin muradına uygun bir şekilde anlamaya çalışan ve O’na, şânına lâıyk bir şekilde şükür ederek hamd-ü senâ’da bulunan kardeşlerimize ne mutlu.

Tavfik ve hidâyet, yalnız ve yalnız Allâhü Teâlâ’dandır.

A.Celâddin Karakılıç

07-Ocak-2013

25-Safer-1434

⁸ -Şûrâ, 12.

Meşiyet: Allâh’ın irâdesi, dilemesi

⁹ -Şûrâ 27.

RIZIK, ŞÜKÜR ve RIZIK ÂYETLERİ

الرِّزْقُ:Rızık

(**Rızık**:الرِّزْقُ) Lügatde, (أَعْطَى :verdi) anlamında vermek demektir ki mülkiyetden başkadır. Çünkü mülkiyet, Dîn'in (şeriat'ın) câiz kıldığı **sınırlar** dâhilinde bir mala veyâ benzeri her hangi bir şey'e sâhip olmak demektir. Bu bakımdan rızık, helâl de olabilir, haram da olabilir ki bunların hepsine **rızık** (azık, kısmet, ni'met) denilir.

(El-erzâk :الأرزاق) dır ki Arapça (رَزَقَ :ra-ze-ka) fiilinden türetilmiş bir isimdir. Genel olarak kendisinden faydalanılan şey' anlamındadır.

Dînî (Şer'i) ma'nâsı ise, Allâhü Teâlâ'nın hayat sâhibi her canlıya verdiği ve ondan faydalanmayı nasîb ettiği maddî veyâ ma'nevî her hangi bir şey', azık, kısmet, yiyecek içecek gibi şey'ler demektir ki o şey', o kimsenin ister milki (mülkü) olsun, ister mülkü olmasın, ya'ni kendi tasarrufu altında bulunsun veyâ bulunmasın yenilen, içilen, giyilen, elde edilen ve herhangi bir şekilde kendisinden istifâde edilen mal, mülk ve benzeri ni'metler ma'nâsınadır. Ayrıca evlâd, zevce, çalışma, çabalama, amel, ilim ve ma'rifet gibi ma'nâlara da gelir. Böyle şey'lerin rızık olması işin kendilerinden mutlaka istifâde edilmiş olunması şarttır. Bunun için kendisinden istifâde edilmeyen mal, mülk; evlât ve ıyâl, ilim ve ma'rifet gibi şey'ler rızık değildir.¹⁰

¹⁰ -Hak Dîni Kur'ân Dili Türkçe Tefsir,C.1.ss.192. Elmahlı M.Hamdi Yazır.

Rızık, yalnız ve yalnız Allahü Teâlâ'nın elindedir. Bunun için Müslüman bir kimsenin üzerine düşen görev, sâhib olduğu rızıkın insanlardan değil Allahü Teâlâ'dan olduğu gerçeğine inanıp ona teslim olmak ve onun şükrünü edâ' etmeye çalışmaktır.

Bununla berâber kâmil bir îmân sâhibi iyi bir Müslümân, Allâhü Teâlâ'nın kendisine vermiş olduğu ni'metlerin azlığına veyâ çokluğuna bakmadan kanâat sâhibi iyi bir kimse olarak rızıkına, kısmetine, hakkına râzı olur ve her hangi bir taşkınlıkda bulunmaz. Kendi rızıkına, kısmetine, hakkına râzı olup başkalarının ni'metine göz dikmez. Yemek, içmek, giyinmek, oturmak, kullanmak, binmek gibi konularda iktisâd ve i'tidâl dairesinde hareket ederek isrâfda bulunmaz, har vurup harman savurmaz, hırs sâhibi olmaz, açgözlülük yapmaz. Bu suretle de işini yoluna kor, hazinelere mâlikmiş gibi müreffeh ve şerefli bir hayat yaşar.

Bu arada Cenâb-ı Hakk'ın kendisine lûtf-ü ihsân edeceği rızıkının sebeplerini elde etmek için de Allâhü Teâlâ'nın yardımını, yol göstermesini, hayırlı ve helâl rızık vermesini dileyerek çalışır, çabalar. Tenbel tenbel, miskin miskin oturup rızık beklemez. Onun bunun elinde olan ni'metlere göz dikmez, hasetlik yapmaz. Rızıkını haram yollardan elde etmeye çalışmaz. Cenâb-ı Hakkın kendisine verdiği rızıklar, kısmetler, ni'metler eline geçince kanaatkâr olup şükr eder; geçmeyince de sabr ederek Rabb'ine hamd-ü senâ'da bulunup nankörlük yapmaz. Verirse şükr eder, vermezse sabr ederek hamd eder. Allâhü Teâlâ'dan rızık isterken de, Rasûlü'llâh *aleyhi's-selâm*'ın “*Yâ Rabb, Muhammed ehlinin geçineceği kadar rızık ver*” duâsından ıbret alarak kanaatkâr olur. Bunun için hadîs-i şerîf'lerde şöyle buyurulmuştur:

الْفَنَاءَةُ كَنْزٌ لَا يَفْنَى

“Kanaat, tükenmez bir hazinedir”.

عَزَّ مَنْ قَنَعَ وَذَلَّ مَنْ طَمَعَ.

“Kanaat eden azîz, tama 'kâr olan da zelîl olur”.¹¹

اسْتَنْزِلُوا الرِّزْقَ بِالصَّدَقَةِ.

“Rızıkınızın devamlı gelmesini, (kolayca elde edilmesini ve bereketli olmasını) istiyorsanız, (fakirlere, miskinlere) sadaka veriniz”.¹²

إِذَا صَلَّىئُهُمُ الْفَجْرَ فَلَا تَنَامُوا عَنْ طَلَبِ أَزْرَاقِكُمْ.

“Sabah namazını kıldığınız zaman rızık talebini bırakıp da uykuya varmayınız”.¹³

لَوْ أَنَّكُمْ تَوَكَّلْتُمْ عَلَى اللَّهِ حَقَّ تَوَكُّلِهِ لَرَزَقَكُمْ كَمَا تُرْزَقُ الطَّيْرُ تَعْدُو
خِمَاصًا وَتَرُوحُ بِطَانًا.

“Siz Allah'a hakkıyla tevekkül edebilseydiniz, sizleri de, kuşları rızıklandığı gibi rızıklandırır: Sabahleyin aç çıkar, akşama tok dönerdiniz”.¹⁴

Zâhirde rızıkı te'mîn edenler (hayırda bulunanlar) birer vâsıta'dır. Hakîkatde rızıkı veren ise, Allâhü Teâlâ'dır. Bu bakımdan kulun zengin veyâ fakir, rızıkının bol veyâ dar olması, Allâhü Teâlâ'nın meşiyetine (dilemesine) bağlıdır. Bunda kulun her hangi bir dahli yoktur.

¹¹ -Büyük İslâm İlmihâli,ss.488. Ömer Nasûhi Bilmen.

¹² -Câmiu's-sağîr,C.1.ss.198

¹³ -Râmûz,ss.52.

¹⁴ -Câmiu's-sağîr,C.3.ss.200. ve Tirmizi, Zühd 33, (2345).

Yer yüzünde bulunan her canlının rızıkı Allâhü Teâlâ üzerine olduğundan, Allâhü Teâlâ'dan başka hiçbir kimse her hangi bir canlının rızıkını veremez. Bunun için de hiçbir kimsenin rızıkının veyâ diğer ihtiyaç duyduğu şey'lerin kendisine verilmesinde her hangi bir yanlışlık olmaz. Çünkü Allâhü Teâlâ, herkesin, küçük büyük, erkek dişi nelere ihtiyaçları varsa onların hepsini noksansız olarak bilir ve ona göre rızıklarını, *-kulun irâdesini hangi yönde kullanacağını ezelde bildiği için ezelde takdir ettiği şekilde-* halk edip verir. Hayat sâhibi her canlının her biri de, kendilerine mahsus özellikler ve sebebler ile, Allâhü Teâlâ'nın onlar için halk ettiği rızıklarını aramaya çalışır ve bu suretle de herkes kendi vücûdünün özelliklerine ve mizacına uygun olanı arayıp bulur, onu yer, onu giyer, ondan istifâde eder. Başkalarının hakkına tecâvüz etmez ve edemez. Bunun için rızık her türlü hâli, canlıların her hâline uygundur. Eğer böyle bir uyumluluk olmasa, o zaman o şey' gıda ve rızık olmaz. Hattâ ba'zı hayvanlar ve canlılar hakkında gıda ve rızık olan bir şey', diğer ba'zı hayvanlar ve canlılar hakkında zararlı ve zehirli olabilir ki yerse helâk olur. **Bunun için her canlının rızıkı kendi nev'in özelliklerine göredir.** Cenâb-ı Hakk'ın sonsuz ilim ve kudretinin bir tecellisi olarak herkes kendi rızıkını şu veyâ bu sebebler ile bulup yer ve istifâde ederek hayâtını devam ettirir. Çünkü Allâhü Teâlâ, ona, hiç beklemediği bir yerden bir rızık kapısı açıp rızıkını verir.

Bunun için rızık, Allah Teala'nın bütün canlılara, yiyip içerek gıdalanmaları ve faydalanmaları için lütf ettiği şey'lerdir. Herkes kendisi için takdir edilen rızıkını arar, bulur ve yer. Hiç bir kimse bir başkasının rızıkını yiyemez. Bundan dolayı da hiçbir kimse kendi için takdir edilen rızıkını yemeden

ölmez. Bu bakımdan rızık meselesi o kadar endişe edilecek bir şey değildir. Bunun için de Allahü Teâlâ'dan başkasından rızık beklemek boşunadır.

Allâhü Teâlâ'nın ezeli ilminde her insanın ömrü boyunca yiyeceği, içeceği, giyeceği, kullanacağı rızıklar ve bunların kazanılması hakkındaki yollar belli olduğundan bu rızıkları dâimâ helal yoldan kazanma yoluna gitmelidir. Haram olan ve helal olmayan yollardan rızıklarını elde etmeye çalışanlar, kendileri için haram olan rızık elde etmiş ve yemiş olurlar. Halbuki Allahü Teala'nın, insanların haram yollardan rızık elde etmelerine aslâ rızası yoktur. Bu bakımdan haram lokmada hiç bir hayır yoktur

Bunun için haram olan herhangi bir şey' de, rızık kapsamındadır. Fakat Allâhü Teâlâ, kulu için takdir ettiği rızık, kulunun haram yoldan kazanmasına ve rızıkını o yoldan elde etmeye çalışmasına aslâ râzı değildir.

Bunun için Kur'an-ı Kerîm'de,

فَكُلُوا مِمَّا رَزَقَكُمُ اللَّهُ حَلَالًا طَيِّبًا وَاشْكُرُوا نِعْمَتَ اللَّهِ إِنْ كُنْتُمْ إِيَّاهُ تَعْبُدُونَ.

“Allâh'ın size helal ve temiz olarak verdiği rızıklardan yeyin. Allâh'ın ni'metine şükr edin, eğer O'na kulluk edecekseniz”.¹⁵

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا كُلُوا مِن طَيِّبَاتِ مَا رَزَقْنَاكُمْ وَاشْكُرُوا لِلَّهِ إِنْ كُنْتُمْ إِيَّاهُ تَعْبُدُونَ.

¹⁵ -Nahl, 114.

Ey îmân edenler, size rızık olarak verdiğimiz şey'lerin en temiz olanlarından yeyin. Allâh'a şükr edin. Eğer (hakikaten) O'na kulluk ediyorsanız".¹⁶

âyet-i kerîme'si ile helal olan rızıkların yenilmesi ve kullanılması emredilmiş, haram olan rızıkların yenilmesi ve kullanılması yasaklanmıştır. Bunun için de herkes kendi rızıkını yer; hiç kimse başkasının rızıkını yiyemez

Rızık, Allâhü Teâlâ'dandır

Her hangi bir te'vile veyâ her hangi bir yoruma hiç bir yer bırakmayacak kadar apaçık bir şekilde kazanılıp elde edilen rızıkın, insanlardan veyâ başka bir kimseden değil, yalnız ve yalnız Allahu Teâla'dan olduğuna delalet eden bir çok âyet-i kerîme vardır ki onlardan ba'zıları şöyledir:

وَمَا مِنْ دَابَّةٍ فِي الْأَرْضِ إِلَّا عَلَى اللَّهِ رِزْقُهَا وَيَعْلَمُ مُسْتَقَرَّهَا
وَمُسْتَوْدَعَهَا كُلٌّ فِي كِتَابٍ مُبِينٍ.

“Yerde yürüyen (yaşayan) hiçbir canlı hâric olmamak üzere hepsinin rızıkı Allâh'ın üstünedir. Onların duracak yerlerini de, (sulbde, rahimde, yumurtada) emânet edilen yerlerini de, O bilir. (Bunların) hepsi açık kitâbda (levh-ı mahfûz'da) dır”.¹⁷

وَكَايِنٍ مِنْ دَابَّةٍ لَا تَحْمِلُ رِزْقَهَا اللَّهُ يَرْزُقُهَا وَإِيَّاكُمْ وَهُوَ السَّمِيعُ
الْعَلِيمُ.

¹⁶ -Bakara, 172.

¹⁷ -Hüd, 6.

“Nice canlı mahlûk vardır ki (gittiği yere) rızıkını taşıyor. Ona da, size de rızık Allâh veriyor. O, hakkıyla işiden, kemâliyle bilendir”.¹⁸

اللَّهُ يَبْسُطُ الرِّزْقَ لِمَنْ يَشَاءُ مِنْ عِبَادِهِ إِنَّ اللَّهَ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ.

Allâh, kullarından kimi dilerse onun rızıkını yayar (genişletir). Onu kısar da. Şübhesiz ki Allâh her şey’i hakkıyla bilendir”.¹⁹

وَمَا أَنْزَلَ اللَّهُ مِنَ السَّمَاءِ مِنْ رِزْقٍ فَأَحْيَا بِهِ الْأَرْضَ بَعْدَ مَوْتِهَا...
آيَاتٌ لِقَوْمٍ يَعْقِلُونَ

“Allâh’ın gökden bir rızık (yağmur) indirip onunla yere, ölümünden sonra, can vermesinde...akıllarımı kullanacak bir toplum için âyetler (ibretler) vardır”.²⁰

هُوَ الَّذِي جَعَلَ لَكُمْ الْأَرْضَ ذُلُولًا فَأَمْشُوا فِي مَنَاكِبِهَا وَكُلُوا مِنْ رِزْقِهِ ط
وَالِيهِ التُّسْوُرُ.

“Yeri sizin fâidenize hor (ve müsahhar) kılan (her türlü istifadenize uygun yaratan) O’dur. O halde onun omuzlarında yürüyün. (Allâh’ın) rızıkından yeyin. (Fakat şunu iyi bilin ki) son gidiş ancak O’nadır (Allâh’adır)”.²¹

أَمَّنْ هَذَا الَّذِي يَذْرُؤُكُمْ إِنَّ أَمْسَكَ رِزْقَهُ ح

“O (Rahmân olan Allâh), rızıkını tutub (rızk sebeblerini ve yağmuru) kesiverirse, şu size rızık verebilecek kim?”.²²

¹⁸ -Ankebût, 60.

¹⁹ -Ankebût, 62.

²⁰ -Câsiye, 5.

²¹ -Mülk, 15.

²² -Mülk, 21.

وَيَرْزُقُهُ مِنْ حَيْثُ لَا يَحْتَسِبُ ط وَمَنْ يَتَوَكَّلْ عَلَى اللَّهِ فَهُوَ حَسْبُهُ ط إِنَّ
اللَّهَ بَالِغُ أَمْرِهِ ط قَدْ جَعَلَ اللَّهُ لِكُلِّ شَيْءٍ قَدْرًا.

“(O Allâh), onu, hâtır ve hayâle gelmeyecek bir cihedden rızıklandırır. Kim Allâh’a dayanıp güvenirse O, kendisine yetiştir. Şübhesiz ki Allâh, emrini yerine getirendir. Allâh her şey’ için bir ölçü (bir miktar, bir vakit) ta’yîn etmiştir”.²³

وَفِي السَّمَاءِ رِزْقُكُمْ وَمَا تُوعَدُونَ.

“Rızığınız (rızığınızın yaratılmasına sebep olan yağmurlar) ve size va’d oluna gelen şey’ler , gök (ler) dedir.”²⁴

إِنَّ اللَّهَ هُوَ الرَّزَّاقُ ذُو الْقُوَّةِ الْمَتِينُ.

“Şübhesiz rızık veren, O pek çetin kuvvet sâhibi Allâh’dır”.²⁵

اللَّهُ يَبْسُطُ الرِّزْقَ لِمَنْ يَشَاءُ وَيَقْدِرُ ط

“Allâh kimi dilerse onun rızıkını genişletir, daraltır”.²⁶

Rızık helâl olması ve şükür

Her mahlûkun rızıkı, Allâhü Teâlâ’nın üzerine olunca, halifelik vasfına sâhip olan biz insanların en önemli görevi, O’na, şânına lâyük bir şekilde teşekkür edip kulluğumuzun bir gereği olan ilâhî imtihanı kazanabilmemiz için hamd-ü senâ’da ve çok çok şükürde bulunmaya çalışmaktır ki şu âyet-i kerîme’ler bunun açık birer delilidir:

²³ -Talâk, 3.

²⁴ -Zâriyât, 22.

²⁵ -Zâriyât, 58.

²⁶ -Ra’d, 26

فَكُلُوا مِمَّا رَزَقَكُمُ اللَّهُ حَلالًا طَيِّبًا وَاشْكُرُوا نِعْمَتَ اللَّهِ إِن كُنتُمْ إِيَّاهُ
تَعْبُدُونَ.

“Allâh'ın size helal ve temiz olarak verdiği rızıklardan yeyin. Allâh'ın ni'metine şükr edin, eğer O'na kulluk edecekseniz”.²⁷

قُلْ هُوَ الَّذِي أَنشَأَكُمْ وَجَعَلَ لَكُمُ السَّمْعَ وَالْأَبْصَارَ وَالْأَفْئِدَةَ ط قَلِيلًا مَّا
تَشْكُرُونَ.

“De ki: Sizi yaratan, kulak (lar), gözler, gönüller veren O'dur. (Bu kadar ni'metlere karşı) Siz ne az şükr edersiniz”.²⁸

وَأَيَّةٌ لَهُمُ الْأَرْضُ الْمَيْتَةُ حَ أَحْيَيْنَاهَا وَأَخْرَجْنَا مِنْهَا حَبًّا فَمِنْهُ يَأْكُلُونَ.
وَجَعَلْنَا فِيهَا جَنَّاتٍ مِّن نَّخِيلٍ وَأَعْنَابٍ وَفَجْرْنَا فِيهَا مِنَ الْعُيُونِ. لاَ لِيَأْكُلُوا
مِن ثَمَرِهِ لاَ وَمَا عَمِلَتْهُ أَيْدِيهِمْ ط أَفَلَا يَشْكُرُونَ.

“Ölü toprak ki -biz onu canlandırdık. İçinden dâne (ler) çıkardık da ondan yeyip duruyorlar-, (bu), onlar için bir ibret, (öldükden sonra tekrar dirileceklerine bir delil) dir”.

“Biz orada hurmahıklardan, üzüm bağlarından nice bostanlar yaptık. İçlerinde pınarlar fışkırttık”.

“(Allâh'ın yarattığı) mahsulden ve (ekmek, dikmek, sulamak gibi) kendi ellerinin yaptıklarından yesinler diye. Hâlâ şükr etmeyecekler mi?”. (hâlâ şirk ve küfürden vaz geçip Tevhîd'e yönelerek sahîh bir îmân ile Rabb'lerine ibâdet ve kulluk etmeyecekler mi?)”.²⁹

²⁷ -Nahl, 114.

²⁸ -Mülk, 23.

²⁹ -Yâsin, 33-34-35.

وَإِذْ تَأَذَّنَ رَبُّكُمْ لَئِن شَكَرْتُمْ لَأَزِيدَنَّكُمْ وَلَئِن كَفَرْتُمْ إِنَّ عَذَابِي لَشَدِيدٌ.

“Hatırlayın ki Rabb’iniz (size) şunu bildirmişti: And olsun, şükür ederseniz elbette (ni’metinizi) artırırım. And olsun, nankörlük ederseniz hiç şübhesiz benim azâbım cidden çetindir”.³⁰

Bu âyet-i kerîme’lerde ifâde buyurulan **şükür**, kalb ile, lisan ile ve tüm organları ile şükür etmek ma’nâsınadır ki üç türlü olur:

1-Kalb ile şükür: Tüm ni’metlerin zâhirde, bâtında ve her hâl ve her yerde Allâhü Teâlâ’dan olduğuna inanmakla olur ki lisan ile şükür, kalbdeki bu şükürün bir tecümânı olur.

2-Lisan ile şükür: Her ni’metin Allâhü Teâlâ’dan olduğunu bilip başka hiçbir kimseden ve hiçbir şey’den olmadığına inanıp söylemekle olur.

3-Tüm organlar ile şükür: Kendisine emânet olarak verilen tüm organlarını Allâhü Teâlâ’nın emir ve nehiyelerine göre kullanıp O’na hamd-ü senâ’da bulunmakla olur.

Bunun için Allâhü Teâlâ, bir taraftan şükür etmeyen şirk ve küfür sâhibi kullarını uyarmak; diğer taraftan da şükür etmek isteyen kullarına doğru yolu bulmaları için şükürün başının **Tenzîh** ve **Tevhîd** olduğu esâsını öğretmek maksâdı ile şöyle buyurmaktadır:

سُبْحَانَ الَّذِي خَلَقَ الْأَزْوَاجَ كُلَّهَا مِمَّا تُنْبِتُ الْأَرْضُ وَمَنْ أَنْفُسِهِمْ وَمِمَّا لَا يَعْلَمُونَ.

³⁰ -İbrâhîm, 7.

“Yerin bitirmekte olduğu şey’lerden, (insanların) kendilerinden ve daha bilemeyecekleri nice şey’lerden bütün çiftleri (sınıfları, nevileri) yaratan (Allâh’ın şânı ne kadar yücedir), münezzehtir”.³¹

إِنَّا هَدَيْنَاهُ السَّبِيلَ إِمَّا شَاكِرًا وَإِمَّا كَفُورًا

“Biz ona, doğru yolu gösterdik. İster şükr edici (bir mü’min) olsun, ister nankör (bir kâfir) olsun”.³²

Aynı konuya işâretle, Rasûlü’llâh *aleyhi’s-selâm* da, en mühim bir konu olan Tevhîd, Tenzîh, hamd-ü senâ’ ve kusurların affedilmesi için gerekli olan tavbe konusunu ümmetlerine ta’lîm buyurmak için şöyle buyurmuşdur.

سُبْحَانَ اللَّهِ وَبِحَمْدِهِ أَستَغْفِرُ اللَّهَ وَأَتُوبُ إِلَيْهِ.

“Sübhâne’llâhi ve bi-hamdihî estağfiru’llâhe ve etübü ileyh”.

"Yâ Rabb, Seni tesbîh ve tenzîh eder, (noksan sıfatlardan münezzehten kılıp kemâl sıfatları ile muttasıf kılar), Sana hamd eder, Senden mağfiret diler ve Sana tevbe ederim. İlâhî beni efvet".

Ni’metlere şükür

Dilediği kullarına *-kendi hikmetine göre-* dilediği şekilde rızıklar, ni’metler, makamlar veren Allâhü Teâlâ, verdiği ni’metlerin ve rızıkların şükürünü hakkıyla edâ’ etmeye çalışıp rızâsını kazanan kullarına örnek olarak Dâvûd ve Süleymân aleyhime’s-selâm’ı ve hânedânını örnek göstererek şöyle buyurmaktadır:

³¹ -Yâsin, 36.

³² -Dehr (İnsan), 3.

وَاللَّهُ يَزُكُّ مَنْ يَشَاءُ بِعَيْنِ حِسَابٍ

“Allâh kimi dilerse ona sayısız rızık verir”.³³

إِنَّا هَدَيْنَاهُ السَّبِيلَ إِمَّا شَاكِرًا وَإِمَّا كَفُورًا

“Biz ona, doğru yolu gösterdik. İster şükr edici (bir mü'min) olsun, ister nankör (bir kâfir) olsun”.³⁴

اعْمَلُوا آلَ دَاوُودَ شُكْرًا وَقَلِيلٌ مِّنْ عِبَادِيَ الشَّاكِرِينَ

“Ey Dâvûd hânedânı, Siz (Allâh'a) şükr için çalışın. (O büyük ni'met ve refah içinde tenbellik ve sefâhate dalmayın, çalışın ki çalışmanız, hem bu ni'metlerin şükrünü edâ etmek için olsun, hem de her bir ni'meti yerinde sarf ederek Allâhü Teâlâ'ya daha güzel ameller ile kulluk etmek için olsun). **Kullarımdan** (hakkıyla) **şükr eden azdır**. (Ya'nî tüm tâat ve kudretini kalbi ile, dili ile ve diğer organları ile hem i'tikâd, hem i'tirâf, hem çalışma suretiyle vakitlerinin ekseriyetini şükre sarf edip şükr ile meşkül olan kullarım azdır”.³⁵

Bunun için hem peygamberlik hem de saltanat gibi nice ni'met ve rızıklara nâil olan Süleymân *aleyhi's-selâm*, Allâhü Teâlâ'nın kendisine verdiği bu ni'met ve rızıklara hakkıyla şükr etmek için Kur'ân-ı Kerîm'de ifâde buyurulan şu duâyı **virt** edinerek Rabb'ine hakkıyla şükr etmeye çalışmış ve Allâhü Teâlâ'nın “**Kullarımdan** (hakkıyla) **şükr eden azdır**” övgüsüne nâil olmuştur.³⁶ Ne mutlu böyle övgülere nâil olanlara...

³³ -Bakara 212.

³⁴ -Dehr (İnsan), 3.

³⁵ -Sebe', 13.

³⁶ -Hak Dîni Kur'ân Dili Türkçe Tefsir, C.6.ss.3953.Elmahlı M.Hamdi Yazır.

رَبِّ أَوْزَعْنِي أَنْ أَشْكُرَ نِعْمَتَكَ الَّتِي أَنْعَمْتَ عَلَيَّ وَعَلَى وَالِدَيَّ وَأَنْ أَعْمَلَ صَالِحًا تَرْضَاهُ وَأُدْحِلْنِي بِرَحْمَتِكَ فِي عِبَادِكَ الصَّالِحِينَ.

“Ey Rabb’im, bana, ana ve babama lûtf ettiğın ni’metine şükr etmemi ve Senin râzı olacağın iyi (işler) yapmamı bana ilhâm et. Rahmetinle beni de sâlih kullarının arasına sok”.³⁷

Bunun için Yüce Rabb’imizin bizlere vermiş olduğu sayısız rızık ve ni’metlere şükr etmek, O’na lâyıkı ile hamd-ü senâ’da bulunarak kulluk yapmak, bizim de bu şekilde bir duâyı **verd** edinerek kulluk görevimizi yerine getirmeye çalışmak, Yüce Rabb’imizin bizlerden istediğı en güzel bir kulluk hâlidir. Ne mutlu böyle bir görevi bu şekilde yerine getirmeye çalışanlara...

Ni’mete şükür, zevâline mâni’dır

Başımıza gelen ve gelecek olan her türlü dünyevî ve uhrevî felâket, sıkıntı, kötülük ve uğursuzluklar, kendi isyânımız, kendi elimiz ve nefsânî arzularımız ile kazandığımız itâatsizliklerin ve ni’metlere şükürsüzlüğümüzün bir netfesi; iyilik, güzellik ve hoşumuza giden ni’metler de itâat, şükür ve kulluğumuzun karşılığı olarak Allâhü Teâlâ’dan gelen netfesidir. Bunun için “**Nimete şükür, zevâline mâni’dır**” denilmiştir.

Bir Hadîs-i kudsî’de de şöyle buyurulmuştur:

“Ben Allâhü Azîmü’ş-şân, melikü’l-mülûk’um (hükümdarların hükümdarıyım). Hükümdarların kalbleri ve nâsiyeleri (alınları) benim elimdedir. Kullar bana itâat edip

³⁷ -Neml, 19.

şükr ederlerse ben de onları onlara rahmet (vesîlesi) kılarım. Eğer kullar bana isyân edip şükr etmezlerse ben de onları onlara ukûbet (ezâ, cefâ ve azâb) vesîlesi kılarım. Binâenaleyh hükümdarlara sebb ile (sövme sayma ile) meşkul olmayın. Fakat bana tevbe ederek mürâceat edin (ve ni'metlerime şükr edin) ki ben de onları size bükeyim, (sizin için rahmet vesîlesi yapayım)”.³⁸

Bu bakımdan Allâhü Teâlâ'nın hiç bir kuluna -zerre miktârı da olsa- zulm etmiyeceği husûsu, bir çok âyet-i kerîme'de kat'î olarak ifâde buyurulduğu gibi, şu âyet-i kerîme'de de açık bir şekilde ifâde edilerek gözler önüne serilmiş ve ibret alıp nankörlük yapmamamız önerilmiştir:

إِنَّ اللَّهَ لَا يَظْلِمُ مِثْقَالَ ذَرَّةٍ ۚ وَإِنْ تَكَ حَسَنَةً يُضَاعِفْهَا وَيُؤْتِ مِنْ لَدُنْهُ أَجْرًا عَظِيمًا.

“Şübhesiz ki Allâh, zerre kadar zulm etmez. (Zerre miktârı) bir iyilik olursa onu (n sevâbını) kat kat artırır. (Ayrıca) kendi katından da büyük bir mükâfât verir”.³⁹

Kur'ân-ı Kerîm'de, ni'metlere şükürsüzlüğün bir çok örnekleri vardır ki bunlardan birisi, Sebe' sûresi'nde anlatılan şu iki hakikattir ki bunlardan birisi şöyledir:

لَقَدْ كَانَ لِسِيَّ فِي مَسْكِنِهِمْ آيَةٌ ۚ جَنَّاتٍ عَنْ يَمِينٍ وَشِمَالٍ ۖ كُلُوا مِنْ رِزْقِ رَبِّكُمْ وَاشْكُرُوا لَهُ ۖ بَلَدَةٌ طَيِّبَةٌ وَرَبِّ غَمُورٍ ۚ فَاعْرَضُوا فَأَرْسَلْنَا عَلَيْهِمْ سَيْلَ الْعَرِمِ وَبَدَّلْنَاهُمْ بِجَنَّتَيْهِمْ جَنَّتَيْنِ ذَوَاتِنِ أُكُلٍ خَمْطٍ وَأَثَلٍ

³⁸ -Hak Dîni Kur'ân Dili Türkçe Tefsir, C.2.ss.1071. Elmalılı Hamdi Yazır. (Ebu's-suûd Tefsiri'nden).

³⁹ -Nisâ' Sûresi, âyet 40.

وَشَيْءٍ مِّنْ سِدْرٍ قَلِيلٍ. ذَلِكَ جَزَيْنَاهُمْ بِمَا كَفَرُوا وَهَلْ بُحَايِ إِلَّا
الْكُفُورَ.

“And olsun ki Sebe (kavmini) n sâkin olduğu yerlerde (sizin için) bir ibret vardı. (Her ev) sağdan, soldan iki cennet ile çevrili idi. (Onlara), *-Rabb'inizin rızıkından yeyin, O'na şükr edin. Çok güzel (ve temiz) bir belde. Rabb, (şükr edenleri) mağfiret edicidir-* (denilmişti)”.

“Fakat onlar (bu ni'metlerin şükründen) yüz çevirdiler. Biz de (onların üzerine her şey'i helâk eden) Arim selini gönderdik. (O) ikişer cennetlerinin yerinde de ekşi yemişli, acı ılgınlı ve az bir şey' de Arabistan kirazından (ölmeyecek kadar) iki bostan verdik”.

“İşte biz onları böyle nankörlük etdikleri için cezâ'landırırdık. Biz nankör olandan başkasını cezâ'landırır mıyız?”⁴⁰

Bunlardan bir diğeri de şöyledir ki koskoca Arabistan kıt'ası, şükürsüzlüğün bir neticesi olarak kısa bir zamanda çöl hâline gelivermiş ve bu günkü hâlini almıştır:

وَجَعَلْنَا بَيْنَهُمْ وَبَيْنَ الْقُرَى الَّتِي بَارَكْنَا فِيهَا قُرى ظَاهِرَةً وَقَدَرْنَا فِيهَا
السَّيْرَ سَبَرُوا فِيهَا لِيَالِي وَأَيَّامًا آمِنِينَ. فَقَالُوا رَبَّنَا بَاعِدْ بَيْنَ أَسْفَارِنَا
وَوَظَلَمُوا أَنْفُسَهُمْ فَجَعَلْنَاهُمْ أَحَادِيثَ وَمَرَّقْنَاهُمْ كُلَّ مُمَرِّقٍ ط إِنَّ فِي ذَلِكَ
لَآيَاتٍ لِّكُلِّ صَبَّارٍ شَكُورٍ.

“Onlar (ın yurdu) ile (feyz ve) bereket verdiğimiz memleketler (Şam kasabaları) arasında sırt sırta nice

⁴⁰ -Sebe',15-16-17.

kasabalar yapmışdık. Oralarda seyr (ve sefer) etmelerini takdir etmiş, (kendilerine):-Gecelerce ve gündüzlerle oralarda korkusuz korkusuz gezin, dolaşın- (demişdik)”.

“Onlar ise (buna karşı): -Ey Rabb’imiz, seferlerimizin arasını uzaklaştır- demişler, kendilerine yazık etmişlerdi. İşte biz de onları masallara çeviriverdik. Onları darma dağınık etdik. Şübhesiz ki bunda çok sabr (ve) şükr eden herkes için elbette ibretler vardır”.⁴¹

Bu bakımdan Yüce Rabb’imizin bizlere verdiği sayısız ni’metlerin elimizden çıkmaması için her zaman ve her yerde O’na şükr edip hamd-ü senâ’da bulunmamız ve O’na lâıyk bir kul olmamız lâzımdır ki dünyâda ve âhirette mutlu olalım.

Mutlu olmanın yolları

Allâhü Teâlâ, sonsuz rahmetinin bir eseri olarak dünyevî ve uhrevî mutluluğun yollarını öğretmekle görevlendirdiği peygamberlerinin gösterdiği yoldan gitmeyen, küfür, şirk ve isyan yolunu tercih eden kullarını kendisine yönelip yalvarıp yakarsınlar da doğru yolu bulsunlar diye verdiği ve vereceği rızıklarını ba’zan kısarak ba’zan da bol bol vererek imtihan eder ki şu âyet-i kerîme’ler de bu husûsun en açık delillerinden ba’zılarıdır:

وَمَا أَرْسَلْنَا فِي قَرْيَةٍ مِّنْ نَّبِيٍّ إِلَّا أَخَذْنَا أَهْلَهَا بِالْبَأْسَاءِ وَالضَّرَّاءِ لَعَلَّهُمْ
يَضُرَّعُونَ. ثُمَّ بَدَّلْنَا مَكَانَ السَّيِّئَةِ الْحَسَنَةَ حَتَّىٰ عَفَوْا وَقَالُوا قَدْ مَسَّ
آبَاءَنَا الضَّرَّاءُ وَالسَّرَّاءُ فَأَخَذْنَاهُمْ بَعْتَةً وَهُمْ لَا يَشْعُرُونَ. وَلَوْ أَنَّ أَهْلَ

⁴¹ -Sebe’, 18-19.

الْفَرَىٰ آمَنُوا وَاتَّقُوا لَفَتَحْنَا عَلَيْهِم بَرَكَاتٍ مِّنَ السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ وَلَكِنَّ كَذَّبُوا
فَأَخَذْنَاَهُمْ بِمَا كَانُوا يَكْسِبُونَ.

"Biz hangi memlekete bir peygamber gönderdi isek onun halkını (peygamberlerini tanımamaları yüzünden bize) yalvarıp yakarsınlar diye mutlaka fakirlikle, şiddetle, hastalıkla (kırızle, sıkıp) yakaladık".

"Sonra bu sıkıntının yerine iyilik (selâmet, bolluk, sıhhat) verdik (de, malları ve evlâtları çoğaldı. (Darlıktan bolluğa çıkınca da, şukr edecekleri yerde) -Atalarımıza da (gâh böyle) fakirlik, şiddet, hastalık (gibi şey'ler), (gâh) iyilik, genişlik (gibi şey'ler) dokunmuşdur, (-çektığımız o belâlar, bizim ısyânımızdan doğma şey'ler değildir-) dediler, (ve hâdiseleri, ısyanlarına nisbet etmediler). Bunun üzerine biz de, kendileri farkına varmadan, onları ansızın tutup yakalayiverdik".

"Eğer o memleket halkı îmân edip de (küfür, şirk ve ısyandan) sakınmış olsalardı elbette üzerlerine gökden ve yerden nice bereket (hazîne) ler (ini) açardık. Fakat onlar (peygamberlerini, kitâbı, dîni) yalanladılar da biz de kazanmakta oldukları (o küfür, ısyan ve diğer şey'ler) yüzünden onları tutup yakaladık".⁴²

وَلَنْبَلُوتَكُمْ بِشَيْءٍ مِّنَ الْخَوْفِ وَالْجُوعِ وَنَقْضٍ مِّنَ الْأَمْوَالِ وَالْأَنْفُسِ
وَالشَّمْرَاتِ ط وَبَشِّرِ الصَّابِرِينَ. لا

"And olsun, sizi biraz korku, (biraz) açlık, (biraz da) mal, can ve mahsullerden yana eksiltme ile imtihan edeceğiz. Sabr edenlere (lûtf-ü keremini) müjdele".⁴³

⁴² -A'râf, 94-95-96.

⁴³ -Bakara, 155.

وَلَنذِيقَنَّهٖم مِّنَ الْعَذَابِ الْأَذَىٰ دُونَ الْعَذَابِ الْأَكْبَرِ لَعَلَّهُمْ يَرْجِعُونَ.

"Biz, o en büyük azâbdan (âhîret azâbından) önce de onlara mutlakâ yakın azâbdan (katl, esâret, kuraklık, kıtlık, salgın hastalıklar gibi dünyevî azâblardan) **tatdıracağız. Tâki ric'at etsinler** (Küfür, şirk ve nifakdan îmâna dönüp tevbe etsinler diye)".⁴⁴

ظَهَرَ الْفَسَادُ فِي الْبَرِّ وَالْبَحْرِ بِمَا كَسَبَتْ أَيْدِي النَّاسِ لِيُذِيقَهُمْ بَعْضَ الَّذِي عَمِلُوا لَعَلَّهُمْ يَرْجِعُونَ

"İnsanların kendi ellerinin kazandığı (kendi elleri ile yaptığı gayr-i meşrû') şey'ler yüzünden karada, denizde fesad belirdi (bir takım bozulmalar meydana geldi) ki (Allâh) yaptıklarının bir kısmını (bir kısmının cez'a'sını) onlara, (dünyâda iken) **tatdırısın. Olur ki onlar rücû' ederler** (bu isyankâr hallerinden vaz geçip Hakk'a dönerler)".⁴⁵

وَلَقَدْ أَخَذْنَا آلَ فِرْعَوْنَ بِالسِّنِينَ وَنَقْضِ مِنَ الثَّمَرَاتِ لَعَلَّهُمْ يَدْكَرُونَ.
فَإِذَا جَاءَ تَهُمُ الْحَسَنَةُ قَالُوا لَنَا هَذِهِ ج وَإِنْ تُصِيبُهُمْ سَيِّئَةٌ يَطَّيَّرُوا بِمُوسَىٰ وَمَنْ مَعَهُ ط أَلَا إِنَّمَا طَأُّرُهُمْ عِنْدَ اللَّهِ وَلَكِنَّ أَكْثَرَهُمْ لَا يَعْلَمُونَ.

"And olsun ki biz Fir'avn hânedânını (küfürde ve isyanda isrâr etmeleri sebebi ile), **düşünüp ibret alsınlar** (da küfür ve isyandan dönüp Rabb'lerine yönelsinler) **diye, yıllarca kuraklıkla, mahsûl kıtlığı ile tutup sıkdık**".

⁴⁴ -Secde, 21.

⁴⁵ -Rûm, 41.

"Fakat onlara iyilik (bolluk, ucuzluk, sıhhat gibi güzel şey'ler) gelince: -Bu, bizim hakkımızdır- dediler. Kendilerine (kıtlık ve belâ' gibi) bir fanâlık da gelirse, Mûsâ ile O'nun berâberindekilere uğursuzluk yüklerler (de onlar bizim içimizde olmasalardı bu belâ' bize gelmez) di (derler). (Ey mü'minler), gözünüzü açın (ve şunu iyi bilin) ki onların uğursuzluğu ancak Allâh tarafından. Fakat çokları bilmezler".⁴⁶

Böyle bir toplum içinde bulunan suçsuz kimselerin hâli de şu hadîs-i şerîf ile belirtilmiştir:

إِذَا أَنْزَلَ اللَّهُ تَعَالَى بِقَوْمٍ عَذَابًا أَصَابَ الْعَذَابَ مَنْ كَانَ فِيهِمْ ثُمَّ بُعِثُوا عَلَىٰ أَعْمَالِهِمْ.

"Allâhü Teâlâ bir topluma azâb gönderince, o toplumun içinde bulunan (iyi kötü) her ferde isâbet eder. Sonra (âhiretde) herkes amellerine göre haşır olunur".⁴⁷

Her mahlûkun rızıkı Allâhü Teâlâ'ya âittir

Bildiğimiz veyâ bilmediğimiz her canlının, her insanın rızıkının, insanlardan veyâ başka bir kimseden değil de, ezelde takdir edilip yalnız ve yalnız Allahu Teâlâ'dan olduğuna delalet eden bir çok ayet-i kerîme ve hadîs-i şerîf vardır ki onlardan ba'zıları şöyledir:

وَمَا مِنْ دَابَّةٍ فِي الْأَرْضِ إِلَّا عَلَى اللَّهِ رِزْقُهَا وَيَعْلَمُ مُسْتَقَرَّهَا
وَمُسْتَوْدَعَهَا كُلٌّ فِي كِتَابٍ مُبِينٍ.

⁴⁶ -A'râf, 130-131.

⁴⁷ -Riyâzû's-sâlihîn, C.3.ss.337. (1862 nolu hadîs-i şerîf).

S.B.M.Tecrid-i Sarîh Tercemesi,C.12.ss.301.(2119 nolu hadîs-i şerîf).Kâmil Miras.

“Yerde yürüyen (yaşayan) hiçbir canlı hâric olmamak üzere hepsinin rızıkı Allâh’ın üstünedir. Onların duracak yerlerini de, (sulbde, rahimde, yumurtada) emânet edilen yerlerini de, O bilir. (Bunların) hepsi açık kitâbda (levh-i mahfûz’da) dır”.⁴⁸

اللَّهُ لَطِيفٌ بِعِبَادِهِ يَرْزُقُ مَنْ يَشَاءُ وَهُوَ الْقَوِيُّ الْعَزِيزُ. مَنْ كَانَ يُرِيدُ
حَرْثَ الْآخِرَةِ نَزِدْ لَهُ فِي حَرْثِهِ وَمَنْ كَانَ يُرِيدُ حَرْثَ الدُّنْيَا نُؤْتِهِ مِنْهَا
وَمَا لَهُ فِي الْآخِرَةِ مِنْ نَصِيبٍ.

“Allâh, kullarına, (iyisine de kötüsüne de), çok lütuflkârdır. Kimi dilerse onu (bir suretle) rızıklandırır. O, (muradına hâkim ve) kavidir, yegâne gâlibdir”.

“Kim âhiret ekimini dilerse, (âhiret sevâbını kazanacak iyi işler yaparsa) onun ekinini artırırız. Kim de (sâde) dünyâ ekimini isterse ona da (yalnız) bundan veririz. Âhiretde ise onun hiçbir nasibi yokdur”.⁴⁹

لَهُ مَقَالِيدُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ يَبْسُطُ الرِّزْقَ لِمَنْ يَشَاءُ وَيَقْدِرُ إِنََّّهُ
بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ.

“Göklerin ve yerin anahtarları O’nundur. Kimi dilerse onun rızıkını yayar, (dilediğinkini de) kısar. (Aynı kimseye de ba’zan bol, ba’zan dar verir. Bu O’nun meşiyyeti ve hikmeti gereğidir). Çünkü O, her şey’i çok iyi bilendir”.⁵⁰

إِنَّ اللَّهَ يَرْزُقُ مَنْ يَشَاءُ بِغَيْرِ حِسَابٍ

⁴⁸ -Hûd, 6.

⁴⁹ -Şûrâ’, 19-20.

⁵⁰ -Şûrâ, 12.

Meşiyyet: Allâh’ın irâdesi, dilemesi

“Şübhe yok ki Allâh kimi dilerse ona sayısız rızık verir”.⁵¹

وَلَوْ بَسَطَ اللَّهُ الرِّزْقَ لِعِبَادِهِ لَبَغَوْا فِي الْأَرْضِ وَلَكِنْ يُنَزِّلُ بِقَدَرٍ مَا يَشَاءُ
ط إِنَّهُ بِعِبَادِهِ خَبِيرٌ بَصِيرٌ.

“Eğer Allâh bütün kullarına (müsâvât üzere) bol rızık verseydi yer yüzünde muhakkak ki taşkınlık ederler, azarlardı. Fakat O, ne miktar dilerse (rızıkı o kadar) indirir. (Ba’zı kullarına bol, ba’zılarına da az miktarda rızık verir). Şübhe yok ki O, kulların (ın her hâlin) den hakkıyla haberdardır, (her şey’i) kemâliyle görendir”.⁵²

وَاللَّهُ فَضَّلَ بَعْضُكُمْ عَلَى بَعْضٍ فِي الرِّزْقِ ج

“Allâh, rızık husûsunda kiminizi kiminizden üstün kılmıştır”.⁵³

إِنَّ رِزْقَ رَبِّكَ يَبْسُطُ الرِّزْقَ لِمَنْ يَشَاءُ وَيَقْدِرُ ط إِنَّهُ كَانَ بِعِبَادِهِ خَبِيرًا بَصِيرًا.

“Şübhesiz ki Rabb’in kimi dilerse rızıkını genişletir, daraltır. Çünkü O, kulları (nın her hâlin) den gerçekten haberdardır, (her şey’i) hakkıyla görendir”.⁵⁴

اللَّهُ يَبْسُطُ الرِّزْقَ لِمَنْ يَشَاءُ مِنْ عِبَادِهِ وَيَقْدِرُ لَهُ ط إِنَّ اللَّهَ بِكُلِّ شَيْءٍ
عَلِيمٌ.

“Allâh, kullarından kimi dilerse onun rızıkını yayar (genişletir). Onu kısar da. Şübhesizki Allâh, her şey’i hakkıyla bilendir”.⁵⁵

⁵¹ -Âl-i İmrân, 37.

⁵² -Şûrâ 27.

⁵³ -Nahl, 71

⁵⁴ -İsrâ’, 30.

⁵⁵ -Ankebût, 62.

وَإِذَا أَذَقْنَا النَّاسَ رَحْمَةً فَرِحُوا بِهَا ط وَإِنْ تُصِيبُهُمْ سَيِّئَةٌ بِمَا قَدَّمَتْ أَيْدِيهِمْ
إِذَا هُمْ يَقْنَطُونَ. أَوَلَمْ يَرَوْا أَنَّ اللَّهَ يَبْسُطُ الرِّزْقَ لِمَنْ يَشَاءُ وَيَقْدِرُ ط إِنَّ
فِي ذَلِكَ لَآيَاتٍ لِّقَوْمٍ يُؤْمِنُونَ.

“Ne zaman insanlara bir rahmet tattırdı isek onunla şımarmışlardır. Kendi ellerinin öne sürdükleri (günahlar) yüzünden onlara bir fenalık isâbet edince de hemen (Allâh’ın rahmetinden) ümidlerini kesiverirler. (Halbuki mü’minin şânı, ni’met zamânında şükür etmek, şiddet zamânında da Rabb’inin lütuf ve rahmetini niyâz edip ümit etmektir)”.

“Allâh’ın kimi dilerse onun rızıkını yayıp genişletmekte, (kimi de dilerse onunkini) daraltmakta olduğunu onlar görmediler mi? Şübhe yok ki bunda îmân edecek bir toplum için elbette ibretler vardır”.⁵⁶

فَابْتَغُوا عِنْدَ اللَّهِ الرِّزْقَ وَاعْبُدُوهُ وَاشْكُرُوا لَهُ ط إِلَيْهِ تُرْجَعُونَ.

“O halde rızıkınızı Allâh katında arayın, (Allâh’dan isteyin). O’na kulluk edin ve O’na şükür edin. Siz ancak O’na döndürüleceksiniz”.⁵⁷

قُلْ مَنْ يَرْزُقُكُمْ مِنَ السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ أَمَّنْ يَمْلِكُ السَّمْعَ وَالْأَبْصَارَ وَمَنْ
يُخْرِجُ الْحَيَّ مِنَ الْمَيِّتِ وَيُخْرِجُ الْمَيِّتَ مِنَ الْحَيِّ وَمَنْ يُدَبِّرُ الْأَمْرَ ط
فَسَيَقُولُونَ اللَّهُ فَعَلْ أَفَلَا تَتَّقُونَ.

⁵⁶ -Rûm, 36-37.

“ Her şey’de, kâinâtın her zerresinde, muhakkak Allâh’ın birliğine delâlet eden ibretler vardır”.

Kur’ân-ı Hakîm ve Meâl-i Kerîm, C.1. ss.68. Hasan Basri Çantay.

⁵⁷ -Ankebût 17.

“De ki: Size gökden ve yerden rızık veren kim? O kulaklara ve gözlerle mâlik (ve hâkim) olan kim? Ölüden diriye kim çıkarıyor, diriden ölüyü kim çıkarıyor? İşi kim tedbir ediyor? Derhal diyecekler ki: Allâh. O halde (O’nun azâbından) korkmaz mısınız?”⁵⁸

فَادْكُرُونِي أَذْكَرْكُمْ وَاشْكُرُوا لِي وَلَا تَكْفُرُونِ ع

“Siz beni (tâatle, ibâdetle, dilinizle, kalbinizle) anın, ben de sizi (sevâb ile, mağfiret ile) anayım. Bir de bana şükr edin, nankörlük etmeyin”.⁵⁹

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اسْتَعِينُوا بِالصَّبْرِ وَالصَّلَاةِ ط إِنَّ اللَّهَ مَعَ الصَّابِرِينَ.
وَلَا تَقُولُوا لِمَنْ يُقْتَلُ فِي سَبِيلِ اللَّهِ أَمْوَاتٌ ط بَلْ أَحْيَاءٌ وَلَكِنْ لَا تَشْعُرُونَ. وَلَنَبْلُوَنَّكُمْ بِشَيْءٍ مِّنَ الْخَوْفِ وَالْجُوعِ وَنُقْصٍ مِّنَ الْأَمْوَالِ
وَالْأَنْفُسِ وَالْثَّمَرَاتِ ط وَبَشِّرِ الصَّابِرِينَ. لَا الَّذِينَ إِذَا أَصَابَتْهُمُ مُصِيبَةٌ لَا
قَالُوا إِنَّا لِلَّهِ وَإِنَّا إِلَيْهِ رَاجِعُونَ. ط أُولَئِكَ عَلَيْهِمْ صَلَوَاتٌ مِّن رَّبِّهِمْ وَرَحْمَةٌ
لَّا وَأُولَئِكَ هُمُ الْمُهْتَدُونَ.

“Ey îmân edenler, (tâate ve belâyâ) sabr ile, bir de namaz ile (Allâhü Teâlâ’dan) yardım isteyin. Şübhesiz ki Allâh (ın yardımı) sabr edenler ile berâberdir”.

“Allâh yolunda öldürülmüş olanlar için -Ölüler- demeyin. Bi’l-akis onlar diridirler. Fakat siz iyice anlayamazsınız”.

⁵⁸ -Yûnus, 31.

⁵⁹ -Bakara, 152.

“And olsun, sizi biraz korku, (biraz) açlık, (biraz da) mal, can ve mahsulden yana eksiltme ile imtihan edeceğiz. Sabr edenlere (lûtf-ü keremimi) müjdele”.

“Ki onlar kendilerine bir belâ geldiği zaman: -Biz (dünyâda) Allâh’ın (teslim olmuş kulları) yız ve biz (âhiretde) O’na dönücüleriz- diyenlerdir”.

“Onlar (o teslîmiyyet ve istircâ’ı gösterenler yok mu?) Rabb’lerinden (gelen) mağfiretler ve rahmet hep onların üzerindedir ve onlar doğru yola erdirilenlerin ta kendileridir”.⁶⁰

⁶⁰ -Bakara,153-157.

İstircâ’: Geri dönme ma’nasına olup bir musibet zamânında (إِنْ لَّيْلَةٍ وَإِنَّا لَإِتِيهِ رَاجِعُونَ) : **İnnâ li’llâhi ve innâ ileyhi râciûn:-Biz (dünyâda) Allâh’ın (teslim olmuş kulları) yız ve biz (âhiretde) O’na dönücüleriz-** cümlesini söylemekdir.

Saîd ibn-i Cübeyr *radiye’llâhü anhümâ* der ki: Bu ümmete verilen şu güzel haslet hiçbir ümmete nasîb olmamıştır. Eğer o, Ya’kûb *aleyhi’s-selâm*’a verilmiş olsaydı gâib ettiği oğlu Yûsuf *alehi’s-selâm* hakkında (وَأَسْفَى) demezdi.

Bu hâdiseyi anlatan âyet-i kerîme’nin tamamını şöyledir: **Ey Yûsuf’ün üstünde (titreyen) tasam, (gel, şimdi tam senin gelmen zamânıdır) dedi ve hüzn-ü kederinden gözlerine ak düşdü.** (Bununla berâber) **O, artık gamını tamâmen yutmakda idi”.** Yûsuf,84.

Kur’ân-ı Hakîm ve Meâl-i Kerîm, C.1.ss.44. Hasan Basri Çantay. Bu âyet-ikerîme hakkında, merhûm ve mağfûr Mehmed Vehbi Efendi, Hulâsâtü’l-Beyân fî Tefsîri’l-Kur’ân, C.1.ss.267. de şöyle demektedir:

“Bir takım belâlara mübtelâ olmamak için kullukda sâbit kadem olmak ve insanlık hâli herhangi bir kusûra mübtelâ olduktan sonra da kusûrunun affını dilemekle belânın üzerinden kaldırılmasını Cenâb-ı Hakk’dan dâimâ istemek lâzımdır. Herhangi bir belâyı vukûndan evvel haber vermek Rasûlü’llâh *aleyhi’s-selâm* için bir mu’cize olduğu gibi, insanların metânet-i kalbiyyelerine de vesile olur. Zirâ, musibetin geleceğini bilen bir kimse, musibete hazırlanmış olacağından sabrı ve metâneti ziyâde olur ve o musibet geldiği zaman çok feryad etmez.

Bunun için Cenâb-ı Hakk kullarının, bu âyet-i kerîme’de ifâde buyuralan musibetler ile imtihan olunacaklarını haber verdi ki vukûnda sabr etsinler, feryâd etmesinler ve ihlâs üzere bulunsunlar. Çünkü, insanın her hangi bir belâ’ya uğraması hâlinde ihlâsı ve Rabb’isine olan ilticâ’sı daha ziyâde olduğundan herhangi bir musibete mübtelâ olmak ihtimâlini düşünerek tuğyân etmez ve dâimâ ihlâs üzere bulunur”.

“Musîbet, insana isâbet eden sevilmecek bir şey’dir. Rasûlü’llâh *aleyhi’s-selâm*’ın *-Mü’mine ezâ’ veren her şey’, mü’müne musîbetdir-* hadîs-i şerîfî, bu ma’nâyı te’yîd eder ve musîbet zamânında (**إِنَّا لِلّٰهِ وَإِنَّا إِلَيْهِ رَاجِعُونَ**) : **İnnâ li’llâhi ve innâ ileyhi râciûn**) kelime-i tayyibesi ümmet-i Muhammed’e mahsûs bir atıyye-i ilâhiyedir (ilâhî bir ihsândır). Zîrâ, bu kelime ile musîbete rızâ göstermek diğerk ümmetlere verilmemiştir. Çünkü, Allâhü Teâlâ’nın, o kulunu musîbet ile terbiye ettiğî bir zamanda *-Biz Allâh’ın mahlûkuyuz ve âkıbet Allâh’ın huzûruna rüçû’ edeceğiz-* diyerek teslîmiyyetini ve musîbete râzî olduğunu izhâr etmesi, büyük bir meziyet olduğundan onun karşılığında verilecek olan büyük ecir de bu ümmete mahsûs kılınıştır”.

“Bunun için Ehl-i îmân hakkında musîbet, ukubet olmayıp ayn-ı ni’met olduğ u ve musîbetin hâlikı, Allâhü Teâlâ olduğ u ve musîbet zamânında (**İnnâ li’llâhi ve innâ ileyhi râciûn**) cümlesi ile mukâbele etmek; Allâhü Teâlâ’dan her ne gelirse râzî olduğ unu izhâr demek olduğ u ve bu cümle ile ahireti, haşri ve neşri ikrâr ettiğ i cihetle büyük sevâba nâil olacağı, bu âyet-i kerîme’den müstefâd olan (anlaşılan) fevâid (faydalar) cümlesindedir”.

Salevât: Bu lâfız aslında duâ ma’nasına ise de burada -şu vasıflara sâhib olan kulları-, Allâhü Teâlâ’nın mağfîret ve tezkiye etmesi (temize çıkarması) ve medh-ü senâ’ buyurması anlamındadır.

Rahmet: lûtf-ü ilâhî ma’nâsındır.

Bu âyet-i kerîme’de ifâde buyurulan sıfatlara sâhib olan kimseler için rahmetin bolluğ una işâret etmek için (Salevât) lâfzı, cemi’ sığası ile ifâde buyurulmuştur.

Bir kimseye musîbet isâbet ettiğ i zaman bu kelime-i Tayyibe ile Rabb’isine ilticâ’ ederse Allâhü Teâlâ’nın o musîbeti o kimse üzerinden kaldıracağı ve ahretini güzel kılacağı ve o musîbetden meydana gelecek zarar karşılığında ondan daha iyisini halk edeceğ i husûsu da, Hadîs-i şerîf’de ifâde buyurulmuştur.

“Kazâya rızâ, tarik-i selâmetdir. Çünkü kul, Allâhü Teâlâ’nın gayri her neye muhabbet ederse muhabbeti o şey’in âfâtına (bir musîbet olmasına) sebep olur. Bunun için **muhabbet-i ilâhîyye**’nin gayri hiçbir şey’ bâkî olmadığından her şey’ zevâl bulur, ancak muhabbet-i ilâhiye kalır.

Meselâ, Hazreti Âdem *aleyhi’s-selâm* Cennet’e muhabbet edince araya Şeytan’ın hîlesi girdi ve Hazreti Âdem *aleyhi’s-selâm* Cennet’den yer yüzüne indirildi ve bu sûretle de elinden Cennet gitti; fakat Âdem *aleyhi’s-selâm* **zikru’llâh** ile berâber kaldı.

Hazreti Ya’kûb *aleyhi’s-selâm*, Yûsuf *aleyhi’s-selâm*’a fazlac a muhabbet etti. Aralarında senelerce ayrılık vukû’ buldu. Fakat Ya’kûb *aleyhi’s-selâm* ancak **zikr-i Hakk** ile brâber kaldı.

Bunun için insana lâzım olan, ifrâd ve tefrîd’den sakınarak her hangi bir şey’e fazla muhabetten çekinmekdir. Çünkü, dünyânın her cüz’ünde zevâl zarûr olduğ undan muhabbetin ‘akîbeti de gönül azâbı ve minnettir.

Şu halde muhabbet, ancak zevâlden münezzeh olan, ezelen ve ebeden dâim ve bâkî’ olan Allâhü Teâlâ’ya olmak lâzım gelir”.

Hulâsatü’l-Beyân fî Tefsîri’l-Kur’ân, C.1. ss.268. Mehmed Vehbi.

Kazâ v e kadere râzî olmak büyük bir makamdır. Bu makâmı kazanan bir nefse, Nefs-i râdiyye denilir. İnsan nın nefsi, ibtidâ **Nefs-i emmâre** (insanı kötülüge sürükleyen nefis) iken maarif-i dîniyye ve ahlâk-i Muhammediyye ile terakkî ederek

مَنْ ذَا الَّذِي يُقْرِضُ اللَّهَ قَرْضًا حَسَنًا فَيُضَاعِفَهُ لَهُ أَضْعَافًا كَثِيرَةً وَاللَّهُ
يَقْبِضُ وَيَبْسُطُ وَإِلَيْهِ تُرْجَعُونَ

“Kimdir o kimse ki Allâh’a güzel bir ödünç verir de Allâh da onu kat kat, bir çok artırsın? Allâh (kimini) daraltır, (kimini) genişletir. Siz (hepiniz) ancak O’na döndürü (lüb götüre) leceksiniz”.⁶¹

sâniyen Nefs-i levvâme (kötülükden sonra içe huzursuzluk veren nefis), sâlisen Nefs-i mutmainne (İtmi'nâne ermiş -emin olmuş, sükûna kavuşmuş, Hakk'a yakın olmuş- rûh veya zât; iyilik ile kötülüğü ayırd eden, temizlenerek kalb nûru ile nurlanıp kişiyi Allâh'a yaklaştıran rûh demektir ki bu itminân ancak vücûbî'l-vücûd'ü zikir ile hâsıl olur), rabian Nefs-i râdiye (râzi eden, hoşnud etmiş nefis), hâmisen Nefs-i merdiyye (râzi edilmiş, hoşnut edilmiş olan) (Hem râdiye hem merdiyye olarak, öyle bir halde dön ki sen Rabb'inden hoşnûd, Rabb'in de senden hoşnûd: رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمْ وَرَضُوا عَنْهُ) olur ki Sure-i Fecr, âyet 27-30 da,

يَا أَيُّهَا النَّفْسُ الْمُطْمَئِنَّةُ ارْجِعِي إِلَىٰ رَبِّكِ رَاضِيَةً مَّرْضِيَّةً. فَادْخُلِي فِي عِبَادِي. وَادْخُلِي جَنَّتِي.

“Ey itmi'nâne ermiş (emin ve mutmain olan) rûh. Dön Rabb'ine, sen O'ndan râzi, O senden râzi olarak. Haydi gir kullarımın içine. Gir Cennet'ime”.
buyurulması, bunun bir beyânıdır”.

Hak Dîni Kur'an Dili Türkçe Tefsîr, C.1. ss.549. Elmalılı M.Hamdi Yazır.

وَإِذْ قُلْنَا ادْخُلُوا هَذِهِ الْقَرْيَةَ فَكُلُوا مِنْهَا حَيْثُ شِئْتُمْ رَغَدًا وَادْخُلُوا الْبَابَ سُجَّدًا وَقُولُوا حِطَّةً نَغْفِرْ لَكُمْ خَطَايَاكُمْ وَسَنَزِيدُ الْمُحْسِنِينَ. فَبَدَّلَ الَّذِينَ ظَلَمُوا قَوْلًا غَيْرَ الَّذِي قِيلَ لَهُمْ فَأَنْزَلْنَا عَلَى الَّذِينَ ظَلَمُوا رِجْزًا مِنَ السَّمَاءِ بِمَا كَانُوا يَفْسُقُونَ.

“(Mûsâ aleyhi's-selâm'ın kavmi -Tih- sahrâsından çıkdıktan sonra) şu kasabaya girip dilediğiniz yerde istediğinizi bol bol yeyin, Bâbb-ı hitta'dan (kemerleri aşağı indirilmiş kapıdan) secde ederek (eğilerek, saygı gösterek) girin ve (istegiimiz) Hitta (dır, günahlarımızın dökülüp düşmesidir) deyin, (bu sûretle tevbe edin de o sâyede) kusurlarımızı örtelim, iyilik (ve tâat) edenler (in ecrin) i de daha fazla artıralım, demişdik”.

“İçlerinden nefislerine) zulm edenler ise sözü kendilerine söylenenden başkasına çevirmişlerdi (de Hitta:günahımızı affet yerine emr-i ilâhî'yi hafife alıp eğlenerek Hinta:buğday veya Hinta-i hamra: kırmızı buğday isteriz, demişlerdi). Biz de o zâlimlerin üstüne gökden -yaptıkları fısken karşılığı olmak üzere- murdar bir azâb (tâun) indirmişdik (de hepsi çok kısa bir zamanda helâk olup gitmişlerdi)”.
Bakara, 58-59.

⁶¹ -Bakara, 245.

Bu âyet-i kerîme'den sonra gelen âyet-i kerîme'lerde, Câlût ile Tâlût arasındaki hâdis anlatılarak müsibete ve emr-i ilâhî'ye sabr edenler ile etmeyenlerin imtihân hâli şöyle anlatılmaktadır:

Çünkü Allâhü Teâlâ, Mûsâ *aleyhi's-selâm*'dan sonra Benî İsrâîl'e bir çok peygamber gönderdi. Bunların vazîfesi, insanları, Tevrât'ın hükümleri ile amel etmeye da'vet etmek, unuttukları hükümleri yeniden onlara ta'lîm ederek diyânet konularını yeniden te'sîs etmekdi. Fakat zaman uzayınca Tevrât'ın hükümlerini değiştirerek kendi hevâ ve heveslerine göre te'vîl ve tefsîr etmeye başladılar. Bu sûretle de isyan, fîsk-u fücûr çoğaldı, fitne ve fesâd erbâbı yüz bulup peygamberlerin sözlerini dinlemez bir hâle geldi ve ahlâk tamâmen bozuldu.

İş bu zamanda Cenâb-ı Hakk da, Mısır ile Şâm arasındaki bir mahalde meskûn olan Amelika topluluğunu, Benî İsrâîl üzerine musallat etti. Yapılan muhârebeler nefîcesinde çocuklarını esir aldılar, cemâatlerini dağıttılar, bu sûretle de onları perîşan bir hâle getirdiler. Her biri bir yerde, içine kurt girmiş bir koyun sorüsü gibi, darma dağın oldular.

Bu hal karşısında içlerinde bulunan büyükleri toplanarak konuyu istişâre etmeye başladılar. Bu istişâre netîcesinde peygamberlerine mürâcât ederek kendilerine bir padişah ta'yîn etmesini ve onun eli ile yeni bir hükümet kurup onun idâresi altında diyânet konularını altında birlik ve berâberliklerini yeniden te'sîs edip düşmana gâlip gelmesini istediler. Cenâb-ı Hakk da onlara **Tâlût**'u hükümdar olarak gönderip ona itâat etmesini emr etti.

Bu husûs, şu âyet-i kerîme'lerde açık bir şekilde ifâde buyurulup anlatılmışdır ki bütün beşeriyet için bir ibret numûnesi olsun.

Hulâsâtü'l-Beyân fî Tefsîri'l-Kur'ân, C.1.ss.444. Mehmed Vehbi.

أَمْ تَرَى إِلَى الْمَلَأِ مِنْ بَنِي إِسْرَائِيلَ مِنْ بَعْدِ مُوسَى إِذْ قَالُوا لَنَبِيِّهِمْ هُمْ ائِمَّةٌ لَنَا مِثْلَ مَا كُنَّا لَنَا فِي سَبِيلِ اللَّهِ قَالَ هَلْ عَسَيْتُمْ إِنْ كَتَبَ عَلَيْكُمُ الْقِتَالُ أَلَّا تُقَاتِلُوا قَالُوا وَمَا لَنَا أَلَّا نُقَاتِلَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ وَقَدْ أُخْرِجْنَا مِنْ دِيَارِنَا وَأَبْنَيْنَا فَلَمَّا كُتِبَ عَلَيْهِمُ الْقِتَالُ تَوَلَّوْا إِلَّا قَلِيلًا مِنْهُمْ وَاللَّهُ عَلِيمٌ بِالظَّالِمِينَ. وَقَالَ هُمْ نَبِيُّهُمْ إِنَّ اللَّهَ قَدْ بَعَثَ لَكُمْ طَالُوتَ مَلِكًا قَالُوا أَتَى بِكُونٍ لُهُ الْمُلْكُ عَلَيْنَا وَنَحْنُ أَحَقُّ بِالْمُلْكِ مِنْهُ وَلَمْ يُؤْتَ سَعَةً مِنَ الْمَالِ قَالَ إِنَّ اللَّهَ اصْطَفَاهُ عَلَيْكُمْ وَزَادَهُ بَسْطَةً فِي الْعِلْمِ وَالْجِسْمِ وَاللَّهُ يُؤْتِي مَنْ يَشَاءُ وَاللَّهُ وَاسِعٌ عَلِيمٌ. وَقَالَ هُمْ نَبِيُّهُمْ إِنَّ آيَةَ مُلْكِهِ أَنْ يَأْتِيَكُمُ التَّابُوتُ فِيهِ سَكِينَةٌ مِنْ رَبِّكُمْ وَبَقِيَّةٌ مِمَّا تَرَكَ آلُ مُوسَى وَآلُ هَارُونَ تَحْمِلُهُ الْمَلَائِكَةُ إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَةً لَكُمْ إِنْ كُنْتُمْ مُؤْمِنِينَ. فَلَمَّا فَصَلَ طَالُوتُ بِالْجُنُودِ قَالَ إِنَّ اللَّهَ مُبْتَلِيكُمْ بِنَهَرٍ فَمَنْ شَرِبَ مِنْهُ فَلَيْسَ مِنِّي وَمَنْ لَمْ يَطْعَمْهُ فَإِنَّهُ مِنِّي إِلَّا مَنِ اعْتَرَفَ غُرْفَةً بِيَدِهِ فَشَرِبُوا مِنْهُ إِلَّا قَلِيلًا مِنْهُمْ فَلَمَّا جَاوَزَهُ هُوَ وَالَّذِينَ آمَنُوا مَعَهُ قَالُوا لَا طَاقَةَ لَنَا الْيَوْمَ بِجَالُوتَ وَجُنُودِهِ قَالَ الَّذِينَ يَظُنُّونَ أَنَّهُمْ مُلَاقُوا اللَّهِ كَمْ مِنْ فِئَةٍ قَلِيلَةٍ غَلَبَتْ فِئَةً كَثِيرَةً بِإِذْنِ اللَّهِ وَاللَّهُ مَعَ الصَّابِرِينَ. وَلَمَّا بَرَزُوا لِجَالُوتَ وَجُنُودِهِ قَالُوا رَبَّنَا أَفْرِغْ عَلَيْنَا صَبْرًا وَثَبِّتْ أَقْدَامَنَا وَانصُرْنَا عَلَى الْقَوْمِ الْكَافِرِينَ. فَهَزَمُوهُمْ بِإِذْنِ اللَّهِ وَقَتَلَ دَاوُودُ جَالُوتَ وَاتَّأَهُ اللَّهُ الْمُلْكَ وَالْحِكْمَةَ وَعَلَّمَهُ مِمَّا يَشَاءُ وَلَوْلَا دَفْعُ اللَّهِ النَّاسَ بَعْضَهُمْ بِبَعْضٍ لَفَسَدَتِ الْأَرْضُ وَلَكِنَّ اللَّهَ ذُو فَضْلٍ عَلَى الْعَالَمِينَ. تِلْكَ آيَاتُ اللَّهِ تَنْوَلُهَا عَلَيْكَ بِالْحَقِّ وَإِنَّكَ لَمِنَ الْمُرْسَلِينَ.

“Mûsâ’dan sonra İsrâil oğulları’nın ileri gelenlerine bakmadın mı? Hani onlar, peygamberlerine: *-Bize bir hükümdar gönder (ta’yîn et) de Allâh yolunda savaşalım- demişlerdi-*. O (da): *-Ya üzerinize bir muhârebe yazılıb (farz edilip) de savaşı tutmayı verirsiniz?-* demişdi. Onlar da *-Allâh yolunda neye savaşmayalım? Hem yurdlarımızdan çıkarıldık, hem de evlâtlarımızdan (mahrûm edildik)-* demişlerdi. Fakat vaktâ ki uhdelerine savaş yazıldı, içlerinden birâzi müstesnâ olmak üzere, (sözlerinde durmayarak muhârebeden) yüz çevirdiler. Allâh, o zâlimleri çok iyi bilicidir”.

“Peygamberleri onlara: *-Muhakkak, Allâh size bir pâdişah olarak Tâlût’u göndermiştir-* dedi. Onlar da: *-Biz hükümdarlığa ondan daha lâyük iken ve ona maldan da bir bolluk verilmemişken nasıl olur da bizim başımızda pâdişahlık onun olabilir?-* dediler. Şübhesiz, Allâh onu sizin üstünüze beğenib seçmiştir. Ona bilgice, vücudca (kuvvetce) de bir üstünlük vermiştir. Allâh, mülkünü kime dilerse ona verir. Allâh (ın rahmeti ve ilmi her şey’e yaygın ve lûtf-ü keremi) boldur ve gerçek bilici O’dur”.

“Peygamberleri (de) onlara şöyle dedi: *-Gerçek, onun hükümdarlığının açık âlâmeti, size o Tâbû’un (Mûsâ aleyhi’s-selâm’ın muhârebelerde kullandığı sandığın) gelmesi olacaktır ki içinde Rabb’inizden bir sekînet ve Mûsâ hânedânı ile Hârûn ailesinin metrukâtından bir bakıyye (bir hâtura) vardır. Melekler onu yüklen (ib getir) ecektir. Elbette bunda size kat’î bir âlâmet vardır, eğer îmân etmiş (kimse) ler iseniz”.*

“Vaktâki Tâlût, ordusu ile (Beyt-i mukaddes’den) ayrılıb çıktı. Dedi ki: *-Şübhesiz Allâh sizi bir ırmak ile imtîhân edicidir. İşte kim ondan (kana kana) içerse benden değil, kim onu tatmaz ise artık o benden. Eliyle bir avuç alanlar başka (onlara müsâade var)-. Derken (ırmağa varır varmaz), içlerinden birâzi müstesnâ olmak üzere (ekseriyeti) ondan (bol bol) içdiler. Nihâyet o (Tâlût) ve müyyetindeki mü’minler vaktâki onu (ırmağı) geçtiler. (Berî yanda kalanlar ise) -Bu gün bizim Câlût’a ve ordusuna karşı (duracak) tâkatımız yokdur- dediler. (Âhiretde) muhakkak Allâh’a kavuşacaklarını bilenler (ve itâat ile ırmağı geçenler) ise: -Nice az bir cem’iyet daha çok bir cem’iyete Allâh’ın izni ile galebe etmiştir. Allâh, sabır (ve sebât) edenler ile berâberdir- dediler”.*

“Onlar (Tâlût’a itâat eden mü’minler), Câlût ile askerlerine karşı çıktıkları zaman, *-Ey Rabb’imiz, üzerimize (yağmur gibi) sabır yağdır. Ayaklarımıza sebât ver, (er meydanından kaydırma). (Putlara tapan) bu kâfirler gürûna karşı bize yardım et”.*

“Deken (düşmanla karşılaşır karşılaşmaz) Allâh’ın izni ile (kazâ ve irâdesi ile) onları (düşmanlarını) bozguna uğrattılar. (Mü’minlerin arasında bulunan) Dâvûd da Câlûtü öldürdü. Allâh da ona (Eşmuil’in ve Tâlût’un vefâtından sonra) saltanat ve hıkmeti (peygamberliği, bir arada) verdi ve daha dilediğinden de ba’zı şeyler öğretti, (eli ile demiri işleyerek zırh yapmak gibi). Eğer Allâh insanların bir kısmını diğer bir kısmı ile önleyip savmasaydı, yer (yüzü) muhakkak fesâda uğrardı. Fakat, Allâh âlemlere karşı büyük fazl (-ü inâyet) sâhibidir”.

Bunlar Allâh’ın âyet’leridir ki (Habîbim) onları sana Hakk olarak okuyunuz. Sen şübhesiz, muhakkak peygamberlerdensin”.

Rızıkın taksimi

Her insanın rızıkı, Allâhü Teâlâ'nın ezeldeki taksimine göre olduğundan aynı değildir. Sebebi de şöyle belirtilmiştir:

أَهُمْ يَقْسِمُونَ رَحْمَةَ رَبِّكَ ط نَحْنُ قَسَمْنَا بَيْنَهُمْ مَعِيشَتَهُمْ فِي الْحَيَاةِ
الدُّنْيَا وَرَفَعْنَا بَعْضَهُمْ فَوْقَ بَعْضٍ دَرَجَاتٍ لِيَتَّخِذَ بَعْضُهُمْ بَعْضًا
سُخْرِيًّا ط وَرَحْمَتُ رَبِّكَ خَيْرٌ مِّمَّا يَجْمَعُونَ.

“Rabb’inin rahmetini onlar mı paylaşıyorlar? Dünyâ hayâtında onların maişetlerini bile aralarında (onlar değil) biz taksim etdik. (Kimini âlim, kimini câhil, kimini zengin, kimini fakir, kimini kuvvetli, kimini zaîf, kimini patron, kimini amela yapmak suretiyle). Kimini derece derece diğer kiminin üstüne çıkardık ki bir kısmı bir kısmını iş adamı edinsin. (İşte ancak bu suretle aralarında bir kaynaşma ve birleşme meydana gelir ve bu sâyede âlemde bir nizâm ve intizâm teessüs eder). Rabb’inin rahmeti onların toplayageldiklerinden daha hayırlıdır”.⁶²

وَلَوْ لَا أَنْ يَكُونَ النَّاسُ أُمَّةً وَاحِدَةً لَجَعَلْنَا لِمَنْ يَكْفُرُ بِالرَّحْمَنِ لِيُؤْتِيَهُمْ
سُقْفًا مِنْ فِضَّةٍ وَمَعَارِجَ عَلَيْهَا يَظْهَرُونَ. لا وَلِيُؤْتِيَهُمْ آبَؤَابًا وَسُرْرًا عَلَيْهَا
يَتَكَبَّرُونَ. لا وَزُخْرَفًا. ط وَإِنْ كُلُّ ذَلِكَ لَمَّا مَتَاعُ الْحَيَاةِ الدُّنْيَا ط وَالْآخِرَةُ
عِنْدَ رَبِّكَ لِلْمُتَّقِينَ.

“Eğer (bütün) insanlar (küfre imrenecek) bir tek ümmet hâline gelmeyecek olsalardı, O Rahmân olan (Allâh) a küfr

⁶² -Zuhruf, 32.

edenlerin evlerinin tavanlarını, üstünden çıkacakları merdivenleri”,

“Odalarının kapılarını, üzerine yaslanacakları tahtları hep gümüşten yapardık”.

“(Onları) altın zînetler(e boğardık) Bunların hepsi dünyâ hayâtının geçici metândan başka şey'ler değildir. Âhîret (seâdeti) ise Rabb'inin indinde (ancak küfür, şirk ve meâsî'den) kaçınanlara mahsûsdur”.⁶³

وَلَعِنَ أَدْفَنَاهُ الْإِنْسَانَ مِنَّا رَحْمَةً ثُمَّ نَزَعْنَاهَا مِنْهُ ح إِنَّهُ لَيُئْسُ كَفُورٌ. وَلَعِنَ أَدْفَنَاهُ نِعْمَاءَ بَعْدَ ضِرَاءٍ مَسْتَهُ لَيُفُولَنَّ ذَهَبَ السَّيِّئَاتِ عَنِّي ط إِنَّهُ لَفَرِحٌ فَخُورٌ. لا إِلَّا الَّذِينَ صَبَرُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ ط أُولَئِكَ هُم مَّعْفِرَةٌ وَأَجْرٌ كَبِيرٌ.

“İnsana tarafımızdan bir rahmet (ve ni'met) tatdırıp da sonra bunu kendisinden soyup alıversek, and olsun, (o anda) o, (Allâh'ın fazlından) ümîdini kesmiş bir adam, (evvelki ni'metleri tamâmen unutmuş) bir nankördür”

“Şâyet kendisine dokunan bir derdden sonra ona ni'meti tatdırırsak and olsun diyecek ki: *-Benden kötülükler (bir daha gelmemek üzere) uzaklaşıb gitti-. Çünkü o (bu anda) şırmamışdır, (halka karşı) böbürlenen bir kimsedir”.*

“(Derdlere, sıkıntılara) göğüs gerib de güzel güzel işler yapanlar böyle değil. (Günahlarını) yarğılamak ve büyük mükâfât işte bunların, bunların hakkıdır”.⁶⁴

⁶³ -Zuhrûf, 33-34-35.

⁶⁴ -Hüd, 9-10-11.

أَوْ لَمْ يَعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ يَبْسُطُ الرِّزْقَ لِمَنْ يَشَاءُ وَيَقْدِرُ ۗ إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَاتٍ
لِّقَوْمٍ يُؤْمِنُونَ. ٤

“Allâh’ın, kimi dilerse onun rızıkını yaymakta, (kimi dedilerse onunkini) kısmakta olduğunu hâlâ bilmediler mi? Şübhesiz bunda îmân edecek bir toplum için kat’î ibretler vardır”.⁶⁵

فَأَمَّا الْإِنْسَانُ إِذَا مَا ابْتَلَاهُ رَبُّهُ فَأَكْرَمَهُ وَنَعَّمَهُ فَيَقُولُ رَبِّي أَكْرَمَنِ. ٥ وَأَمَّا
إِذَا مَا ابْتَلَاهُ فَقَدَرَ عَلَيْهِ رِزْقَهُ فَيَقُولُ رَبِّي أَهَانَنِ. ٦

“İnsana ne zaman Rabb’i onu (refah, servet makam gibi şey’ler ile) imtihân edib de kendisine (lûtf-ü) kerem (iyle muâmele) eder, ona ni’metler verirse, *-Rabb’im beni şerefli kıldı-* der”.

“Fakat ne vakit de onu (fakirlik gibi şey’ler ile) deneyerek üzerine rızıkını daraltırsa o zamanda *-Rabb’im bana ihânet etti-* der”.⁶⁶

إِنَّ قَارُونَ كَانَ مِنْ قَوْمِ مُوسَى فَبَغَى عَلَيْهِمْ ۖ وَآتَيْنَاهُ مِنَ الْكُنُوزِ مَا إِنَّ
مَفَاتِحَهُ لَتَنُوءُ بِالْعُصْبَةِ أُولِي الْقُوَّةِ ۗ إِذْ قَالَ لَهُ قَوْمُهُ لَا تَفْرَحْ إِنَّ اللَّهَ لَا
يُحِبُّ الْفَرِحِينَ. وَابْتَغِ فِيمَا آتَاكَ اللَّهُ الدَّارَ الْآخِرَةَ وَلَا تَنْسَ نَصِيبَكَ مِنَ
الدُّنْيَا وَأَحْسِنْ كَمَا أَحْسَنَ اللَّهُ إِلَيْكَ ۖ وَلَا تَبْغِ الْفُسَادَ فِي الْأَرْضِ ۗ ط إِنَّ
اللَّهَ لَا يُحِبُّ الْمُفْسِدِينَ. ٧ قَالَ إِنَّمَا أُوتِيتُهُ عَلَىٰ عِلْمٍ عِنْدِي ۗ ط أَوْ لَمْ يَعْلَمْ

⁶⁵ -Zümer, 52.

⁶⁶ -Fecr, 15-16.

أَنَّ اللَّهَ قَدْ أَهْلَكَ مِنْ قَبْلِهِ مِنَ الْقُرُونِ مَنْ هُوَ أَشَدُّ مِنْهُ قُوَّةً وَأَكْثَرَ
 جَمْعًا وَلَا يُسْأَلُ عَنْ دُنُوبِهِمُ الْمُجْرِمُونَ. فَخَرَجَ عَلَى قَوْمِهِ فِي زِينَتِهِ ط
 قَالَ الَّذِينَ يُرِيدُونَ الْحَيَاةَ الدُّنْيَا يَا لَيْتَ لَنَا مِثْلَ مَا أُوتِيَ قَارُونُ إِنَّهُ لَذُو
 حِطَّةٍ عَظِيمٍ. وَقَالَ الَّذِينَ أُوتُوا الْعِلْمَ وَيَلَكُمْ ثَوَابُ اللَّهِ خَيْرٌ لِمَنْ آمَنَ
 وَعَمِلَ صَالِحًا وَلَا يُلْقَاهَا إِلَّا الصَّابِرُونَ. فَخَسَفْنَا بِهِ وَبَدَارِهِ الْأَرْضَ فَمَا
 كَانَ لَهُ مِنْ فَعَّةٍ يَنْصُرُونَهُ مِنْ دُونِ اللَّهِ ق وَمَا كَانَ مِنَ الْمُنتَصِرِينَ.
 وَأَصْبَحَ الَّذِينَ تَمَنَّوْا مَكَانَهُ بِالْأَمْسِ يَقُولُونَ وَيُكَفِّرَنَّ اللَّهُ بِسُبُطِ الرِّزْقِ
 لِمَنْ يَشَاءُ مِنْ عِبَادِهِ وَيَقْدِرُ لَوْ لَا أَنْ مِنَ اللَّهِ عَلَيْنَا لَخَسَفَ بِنَاطٍ وَيُكَفِّرُنَّ
 لَا يُفْلِحُ الْكَافِرُونَ. ع تِلْكَ الدَّارُ الْآخِرَةُ نَجْعَلُهَا لِلَّذِينَ لَا يُرِيدُونَ عُلُوًّا
 فِي الْأَرْضِ وَلَا فُسَادًا ط وَالْعَاقِبَةُ لِلْمُتَّقِينَ. مَنْ جَاءَ بِالْحَسَنَةِ فَلَهُ خَيْرٌ
 مِمَّا هُتَّهَا ط وَمَنْ جَاءَ بِالسَّيِّئَةِ فَلَا يُجْزَى الَّذِينَ عَمِلُوا السَّيِّئَاتِ إِلَّا مَا كَانُوا
 يَعْمَلُونَ.

“Hakikat, Kârûn, Mûsâ’nın kavmindendi, (amcazâdesi idi, gûyâ O’na îmân etmişti). Fakat o, onlara karşı serkeşlik etdi (de kibirlendi, büyüklük taslayıp zorbalığa başladı, zenginliği ile böbürlendi, şımarıkça şımarı, azdıkça azdı). Biz ona öyle hazîneler vermiş idik ki anahtarları (nı taşımak bile) güçlü kuvvetli bir cemaate ağır geliyordu. O vakit kavmi (olan mü’minler) ona şöyle demişti. (Cenâb-ı

Hakk'a itâat et ve infakda bulun da **şımarma. Çünkü Allâh, şımarıkları sevmez**".

"Allâh'ın sana verdiği (maldan harcaayıp) âhiret yurdunu ara. Dünyâdan nasibini de unutma. Allâh'ın sana ihsân ettiği gibi sen de ihsânda bulun. Yer yüzünde fesâd arama. Çünkü Allâh, fesâdcıları sevmez".

"(Kârûn) dedi ki: Bu (mal) bana ancak bende olan ilim sâyesinde verilmiştir. (O, mâdem ki âlim idi) kendisinden evvelki nesillerden kuvvetçe ondan daha üstün, (mal ve) cem'iyetce daha kesretli olanları Allâh'ın hakikaten helâk etmiş olduğunu bilmedi mi? Mücrimlerden günahları sorulmaz, (çünkü Allâhü Teâlâ her şey'i bilir)".

"Derken zîneti (debdebesi) içinde kavminin karşısına çıktı. Dünyâ hayâtını arzu edenler: Ne olurdu, dediler, Kârûn'a verilen (şu servet) gibi bizim de (malımız) olsaydı. O, hakikat, büyük bir bahtiyardır".

"Kendilerine ilim verilenler (dünyanın fâni, âhiretin bâkî olduğunu bilenler) de (şöyle) dedi: Yazıklar olsun size, Allâh'ın sevâbı îmân ve iyi amel edenler için daha hayırlıdır. Buna da sabr edenlerden (Cenâb-ı Hakk'ın az veyâ çok taksimine râzı olanlardan) başkası kavuşdurulmaz".

"Nihâyet biz onu da, sarayını da yere geçiriverdik. Artık Allâh'a karşı yardımına gelecek hiçbir cemâati de yokdu. Kendisi de kendini müdâfaa edebileceklerden değil idi".

"Dün onun mevkîini temenni edenler, sabahleyin (şöyle) diyorlardı: Vay, demek ki Allâh, kullarından kimi dilerse

onun rızıkını yayıyor (genişletiyor), daraltıyor. Allâh bize lûtf etmese idi bizi de muhakkak batırmışdı. Vay, demek ki hakikat şudur: Kâfirler aslâ felâh bulmaz”..

“İşte âhiret Yurdu! Biz onu yer yüzünde ne teğallüb, ne fesâd arzusuna düşmeyeceklere veririz. (iyi) sonuç(Allâh’ın ikâbindan) sakınanlarıdır”.

“Kim iyi (hâl) ile gelirse onun için bundan daha hayırlısı vardır. Kim de kötü (hâl) ile gelirse o kötülükleri işleyenler yapmakda olduklarından başkası ile cezâlanmaz (lar)”⁶⁷

وَمَا أَرْسَلْنَا فِي قَرْيَةٍ مِّنْ نَّذِيرٍ إِلَّا قَالَ مُتْرَفُوهَا إِنَّا بِمَا أُرْسِلْتُمْ بِهِ كَافِرُونَ. وَقَالُوا نَحْنُ أَكْثَرُ أَمْوَالًا وَأَوْلَادًا وَمَا نَحْنُ بِمُعَذَّبِينَ. قُلْ إِنَّ رَبِّي يَبْسُطُ الرِّزْقَ لِمَن يَشَاءُ وَيَقْدِرُ وَلَكِنَّ أَكْثَرَ النَّاسِ لَا يَعْلَمُونَ. وَمَا أَمْوَالُكُمْ وَلَا أَوْلَادُكُمْ بِالَّتِي تُقَرَّبُكُمْ عِنْدَنَا زُلْفَىٰ إِلَّا مَن آمَنَ وَعَمِلَ صَالِحًا فَأُولَٰئِكَ هُم جَزَاءُ الضَّعْفِ بِمَا عَمِلُوا وَهُمْ فِي الْعُرْفَاتِ آمِنُونَ. وَالَّذِينَ يَسْعَوْنَ فِي آيَاتِنَا مُعَاجِزِينَ أُولَٰئِكَ فِي الْعَذَابِ مُحْضَرُونَ. قُلْ إِنَّ رَبِّي يَبْسُطُ الرِّزْقَ لِمَن يَشَاءُ مِنْ عِبَادِهِ وَيَقْدِرُ لَهُ ۗ وَمَا أَنْفَقْتُمْ مِنْ شَيْءٍ فَهُوَ يُخْلِفُهُ ۗ وَهُوَ خَيْرُ الرَّازِقِينَ.

“Biz hangi memlekete (azâb ile) korkutucu (uyarıcı) bir peygamber göndermiş isek mutlaka oranın refah erbâbu varlıklı ve şımarık kişileri, (kibir ve gurura kapılarak)-Biz

⁶⁷ -Kasas, 76-84.

siz'e gönderilmiş olan şey'i inkâr ediyoruz (kabul etmiyoruz)-dediler”.

“Ve: Biz, mal i'tibâriyle de, evlâd i'tibâriyle de (sizden) daha çoğuz. (Bu sebebden nübüvvet ve risâlete daha lâıyk olan bizleriz, bunun için) biz azâba uğratılacaklar (dan) da değiliz,(bize azâb edilmez), dediler”.⁶⁸

“De ki: Şübhesiz Rabb'im kimi dilerse onun rızkını genişletir, (kimi de dilerse onunkini) kısar. Fakat insanların çoğu (bunu) bilmezler”.

“Sizi huzurumuza yaklaştıracak olan mallarınız ve evlâtlarınız değildir. Ancak îmân edib de iyi amel (ve hareket) de bulunanlar müstesnâ. Çünkü onlara, yaptıklarına mukâbil kat kat mükâfât vardır ve onlar emîn (ve mutmain olarak) en yüksek makamlarda (Cennet' de) dirler”.

“Birbiriyle yarışircasına”⁶⁹ bizi âciz bırakacaklarını sanarak) âyet'lerimizin içinde koşanlar (âyet'lerimizi ibtâle

⁶⁸-Bu şekilde küfür yolunu tercih eden kâfirler, “Nübüvvet ve risâlete elyak olan bizleriz. Çünkü, evlât ve emvâl cihetinden sizden daha ziyadeyiz, emvâlimizle istediğimiz metâlîbi elde ederiz, evlâtdımızla gelecek belâya karşı dururuz. Şu halde dünyâda her ni'met bizde olup muazzeb olmadığımız gibi âhirette de muazzeb olmayız. Zîrâ, Allâhü Teâlâ'nın dünyâda bize nasıl ikrâm ettiyse âhirette de öylece ikrâm edeceğinde şübhemiz yoktur. Çünkü, eğer Allâhü Teâlâ dünyâda bizim dînimize ve amelimize râzî olmasaydı bize bu kadar ni'metleri vermezdi. Şu halde bu ni'metleri bize vermesi bizden râzî olduğuna delâlet eder” demekle kibir ve gururlarını izhâr ettiler.

Hulâsatu'l-Beyân fi Tefsîri'l-Kur'an,C.11.ss.4523. Mehmet Vehbi.

⁶⁹ -Şu âyet-i kerime'de de, aynı hakikatler ifâde buyurulmaktadır:

وَالَّذِينَ سَعَوْا فِي آيَاتِنَا مُعَاجِزِينَ أُولَٰئِكَ لَهُمْ عَذَابٌ مِّن رَّجْحٍ أَلِيمٍ^ك

“Birbiriyle yarış edercesine (bizi âciz bırakacaklarını sanarak) âyetlerimizin içinde koşanlar (âyetlerimizi ibtâle ve insanları îmândan caydırmaya çalışanlar,yokmu?). İşte onlar için pek çetin ve kötü bir azâb vardır”. Sebe',5.

ve insanları îmândan caydırmaya yeltenenler, yok mu?), **onlar da azâbın içerisinde, ebedî kalmak üzere, getirilirler”.**

De ki: Hakîkten Rabb'im, kullarından kimi dilerse onun rızıkını genişletir, (kimi de dilerse) onunkini kısar. (Bu husus onları imtihân etmek içindir. Hayra) ne sarf ederseniz O (Allâh), bunun ardından (daha iyisini) lûtf eder. O, rızık verenlerin hayırlısıdır”.⁷⁰

Bu bakımdan bir kimsenin rızıkının bol olması Allâhü Teâlâ'nın rızasını gerektirmediği gibi rızıkının dar olması da Allâhü Teâlâ'nın gazâbını gerektirmez. Belki rızık dar olması hesabının kolay olmasını; rızık bol olması *-helâl olursa-* hesabının uzun ve zor olmasını, *-haram olursa-* ebedî hüznün ve elîm bir azâbı gerektirir. Bunun için kâfirlerin ve müşriklerin mal ve evlât çokluğu ile bir takım bâtil kuruntulara kapılıp üstünlük taslaması ve bu husustaki inançları bâtildir. Çünkü rızık genişliği rızaya ve izzete delâlet etmediği gibi, rızık darlığı da Allâhü Teâlâ'nın gazabına delâlet etmez.

Ancak îmân edip sâlih amel işleyen, evlâdını şeriat esâsları ile terbiye edip yetiştiren, güzel bir amel ile malını ve evlâdını hayra sarf eden kimselerin ameli, kurbiyyete (*Allâhü Teâlâ'ya yakınlığa*) sebep olduğu gibi onların amelleri sebebi ile de cezâ'larının (*sevâblarının*) iki kat olacağı ve Cennet'in konaklarında her türlü korku ve kederden uzak olarak mutlu bir hayat yaşayacakları, bu âyet-i kerîme'lerde, açık bir şekilde beyân edilip bildirilmiştir.

⁷⁰ -Sebe', 34-39.

Zâhîrde rızıkı te'mîn edenler (hayırda bulunanlar) birer vâsıtdır. Hakîkatde rızık veren ise, Allâhü Teâlâ'dır. Bu bakımdan kulun zengin veyâ fakir, rızıkının bol veyâ dar olması, Allâhü Teâlâ'nın Meşîyyetine (dilemesine) bağlıdır. Bunda kulun bir dahli yoktur.

Bir Hadîs-i şerîf'de de şöyle buyurulmuştur:

“Kulların içinde bulunduğu her sabah (vakti), iki melek (şöyle) duâ eder: *-Yâ Rabb'i, malını hayra sarf eden kimseye o malın halefini; hayra sarf etmeyip elinde tutan kimseye de o malın telefini ver*”.⁷¹

Bir rızık sâhibinin (*bir hayır sâhibinin*) yaptığı ve verdiği bir hayrın hayırlı olması husûsunda da şu dört şart vardır:

- 1-İhtiyaç zamânından sonraya te'hîr etmemek.
- 2-Harkesin ihtiyâcı kadar vermek.
- 3-Dünyâda hesap sorup başına kakmamak.
- 4-Verdiği rızık (*yaptığı hayır*) karşılığında ücret istememek veyâ bir iş yaptırmamak.

Rızık verenlerin en hayırlısı Allâhü Teâlâ'dır

وَاللَّهُ خَيْرُ الرَّازِقِينَ.

“Allâh, rızık verenlerin en hayırlısıdır”.⁷²

وَأَرْزُقْنَا وَأَنْتَ خَيْرُ الرَّازِقِينَ.

“(Yâ Rabb'i) Bizi rızıklandır. Sen, rızık verenlerin en hayırlısın”.⁷³

وَإِنَّ اللَّهَ لَهُوَ خَيْرُ الرَّازِقِينَ.

“Ve muhakkak ki Allâh, rızık verenlerin en hayırlısıdır”.⁷⁴

⁷¹ -Hulâsatü'l-Beyân fî Tefsîri'l-Kur'ân,C.11.ss.4528. Mehmet Vehbi.

⁷² -Cum'a, 11.

⁷³ -Mâide, 114.

⁷⁴ -Hacc, 58.

وَهُوَ خَيْرُ الرَّازِقِينَ.

“O, rızık verenlerin en hayırlısıdır”.⁷⁵

إِنَّ اللَّهَ هُوَ الرَّزَّاقُ ذُو الْقُوَّةِ الْمَتِينُ.

“Şübhesiz rızık veren, O pek çetin kuvvet sâhibi Allâh’dır”.⁷⁶

قُلْ مَنْ يَرْزُقُكُمْ مِنَ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ ط قُلِ اللَّهُ لَا وَنَا أَوْ إِيَّاكُمْ لَعَلَىٰ هُدًى أَوْ فِي ضَلَالٍ مُّبِينٍ. قُلْ لَا تُسْأَلُونَ عَمَّا أُجْرَمْنَا وَلَا نَسْأَلُ عَمَّا تَعْمَلُونَ.

“(Habîbim) De ki: -Göklerden, yerden size rızık veren kim?- De ki: -Allâh’dır. Her halde ya biz, ya siz mutlak bir hidâyet üzerindeyiz. Yâhud apaçık bir sapıklıkta-”.

“De ki: -Bizim işlediğimiz günâhdan siz mes’ul olmazsınız. Sizin yapmakta olduklarınızdan da biz mes’ul olmayız-”.⁷⁷

إِنَّا هَدَيْنَاهُ السَّبِيلَ إِمَّا شَاكِرًا وَإِمَّا كَفُورًا

“Biz ona, doğru yolu gösterdik. İster şukr edici (bir mü’min) olsun, ister nankör (bir kâfir) olsun”.⁷⁸

نَحْنُ أَعْلَمُ بِمَا يَقُولُونَ وَمَا أَنْتَ عَلَيْهِمْ بِجَبَّارٍ فَذَكَرْ بِالْقُرْآنِ مَنْ يَخَافُ وَعِيدِ.

“Biz onların (kâfirlerin, müşriklerin, fâsıkların, benim ve senin hakkında) neler demekte olduklarını çok iyi biliniz. Sen, onların üstünde bir zorba değilsin. (Onları zorla îmâna

⁷⁵ -Mü’minûn, 72.

⁷⁶ -Zâriyât, 59.

⁷⁷ -Sebe’, 24-25.

⁷⁸ -Dehr (İnsan), 3.

getirecek değilsin). **Onun için benim tehdidimden korkacak (mü'minlere) Kur'ân ile öğüt ver**".⁷⁹

Nankörlüğün sebebi

إِقْرَأْ بِاسْمِ رَبِّكَ الَّذِي خَلَقَ. ج خَلَقَ الْإِنْسَانَ مِنْ عَلَقٍ. ج اِقْرَأْ وَرَبُّكَ
الْأَكْرَمُ. لا الَّذِي عَلَّمَ بِالْقَلَمِ. لا عَلَّمَ الْإِنْسَانَ مَا لَمْ يَعْلَمْ. ط كَلَّا إِنَّ
الْإِنْسَانَ لَيْطَغَى. لا أَنْ رَأَاهُ اسْتَعْجَى. ط

“Yaratan Rabb’inin adı ile oku”.

“O, insanı bir kan pıhtısından yaratdı”.

“Oku, Rabb’in nihâyetsiz kerem sâhibidir”.

“Ki kalemle (yazı yazmayı, ilmi) öğreten O’dur”.

“İnsana bilmediğini O öğretti”.

“Sakın (okumamazlık yapma), Çünkü (okuyup gerçekleri öğrenmeyen insan) muhakkak azar”.

“Kendisini (mal, mülk, ilim, makam gibi şey’ler nedeni ile) ihtiyacdan vâreste gördüğü için”.⁸⁰

Âyet-i kerîme’lerinde belirtildiğine göre, bir kan pıhtısından yaratılan insanın hiçbir şey’ bilmediği, Yüce Rabb’inin sonsuz lûtf-ü ihsânı ile gerçekleri öğrenip yanlış yollara gitmemesi için kendisine ihsân buyurulan kalemle yazı yazıp rızıkın en güzeli olan ilim öğrenmeyi öğrenmesi gerektiği, önemle vurgulanmaktadır ki bu konu, Allâhü Teâlâ’nın biz kullarına ihsân buyurduğu rızıkların, kısmetlerin,

⁷⁹ -Kâf, 45

⁸⁰ -Alak, 1-7.

ni'metlerin en yücesidir. İnsan ancak bu ni'metler sâyesinde yüce Rabb'ine yönelip ona kayıtsız şartsız teslim olur ve onun sonsuz kudreti karşısında hamd-ü senâ'da bulunarak sâhib olduğu ni'metlerin, rızıkların, kısmetlerin şükürünü edâ' etmeye çalışır. Bu suretle de dünyâda ve âhiretde halifelik vasfına lâıyk olduğunu isbât etmeye çalışarak mutlu olur. Ne mutlu bu gerçekleri iyi idrâk edip Rabb'inin rızâsını kazanmaya çalışanlara.

Ni'mete şükür ve hamd-ü senâ'

Mukaddes kitâbımız Kur'ân'ı Kerîm'in bize bildirdiği ve öğrettiği tüm bu açıklamalardan sonra deriz ki:

Bizi, îmân'a ve (fitrat dîni olan) İslâm'a hidâyet eden Allâh'a hamd olsun. Allâh, kimi dilerse onu, (kendisinde hayır gördüğü kimseleri) doğru yola iletir. O'nun şaşırttığı kimseyi de kimse doğru yola getiremez.

Hamd olsun Allâh'a ve selâm olsun O'nun beğenip seçtiği (kendisinde hayır görüp doğru yola iletildiği) kullarına.

Yâ Rabb, bizleri ve îmân sâhibi Mü'min kardeşlerimizi hayırlı, şifâlı, temiz rızıklar ile rızıklandı; şerîr insanların ve şeytanların şerlerinden kuru ve cümlemizi Sırât-ı müstekîm'inden ayırma

“Yâ Rabb, vücûdümüze sıhhat ve âfiyet ver. Dert verip derman aratma. Kendinden başka hiç bir kimseye ve hiçbir şey'e muhtaç etme. Zâten biz Sana her an muhtâcız. Sen bizim Rabb'imizsin, biz de Senin âciz birer kulunuz. Sen bizi kuru. Yediğimiz, içtiğimiz, kullandığımız helâl rızıklarımızı bize şifâlı kıl”

Yâ Rabb, bizleri, İslâmî hakikatleri senin muradına uygun bir şekilde anlayıp amel eden ve rızânı kazanıp dünyevî ve uhrevî mutluluğa eren kullarından eyle.

Âmîn, âmîn,âmîn. Ve'l-hamdü li'llâhi Rabbi'l-âlemîn.

A.Celâleddin Karakılıç

07-Ocak-2013

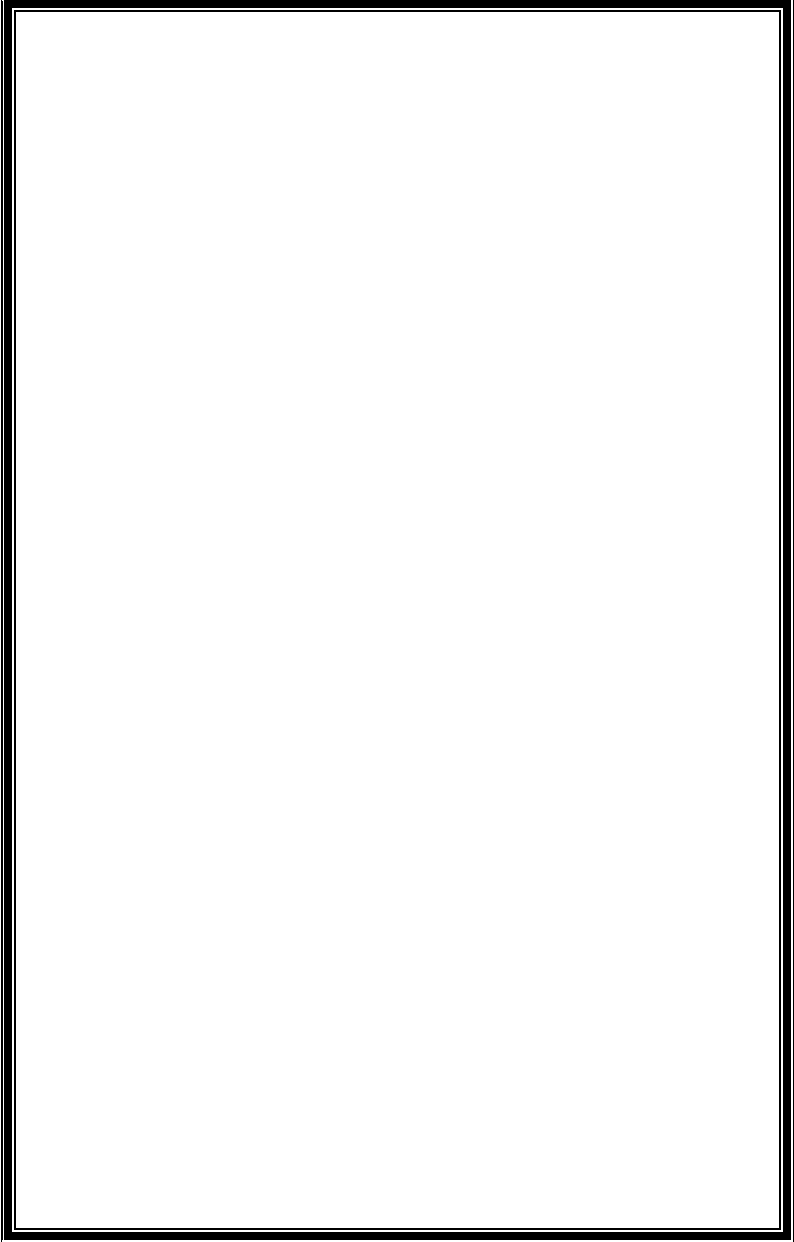
25-Safer-1434

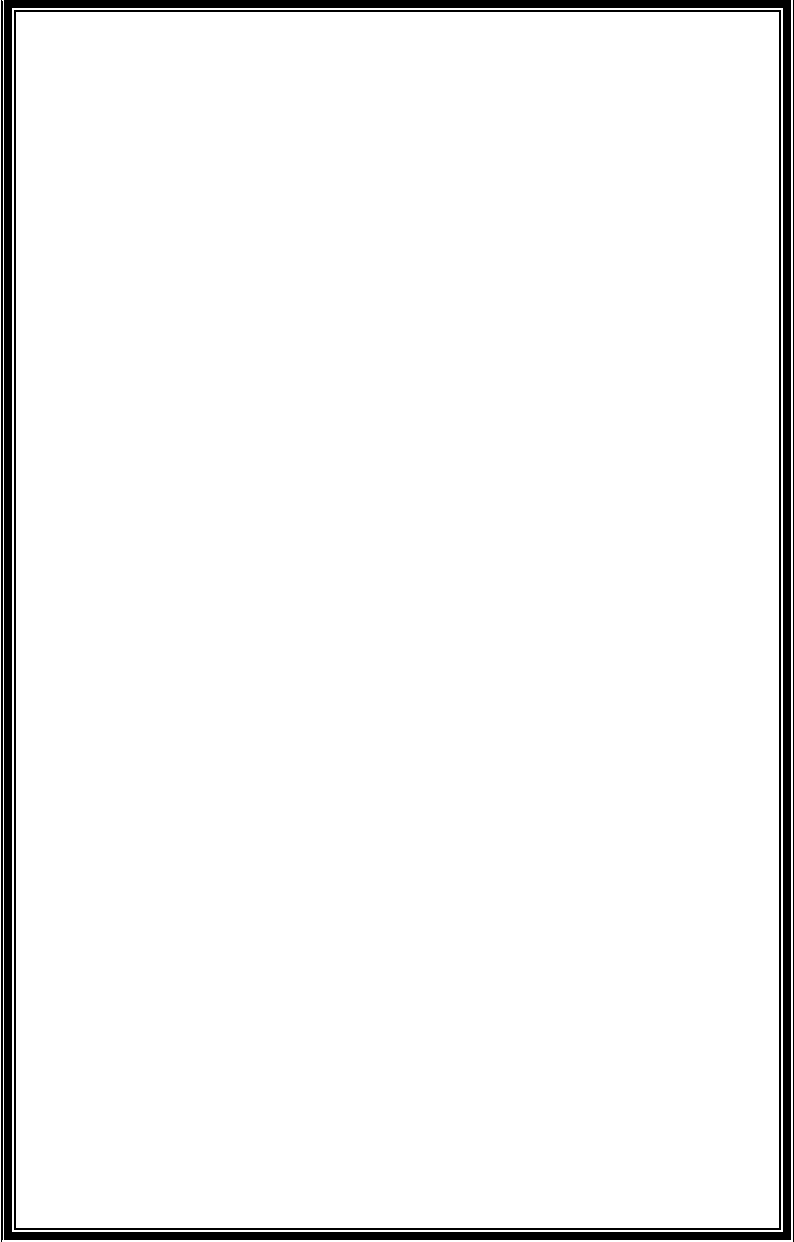

F i h r i s t

RIZIK, ŞÜKÜR ve RIZIK ÂYETLERİ	1
Besmele, Hamdele, Salvele	3
Ö N S Ö Z	5
RIZIK, ŞÜKÜR ve RIZIK ÂYETLERİ	9
Rızık	9
Rızık, Allâhü Teâlâ'dandır	14
Rızıkın helâl olması ve şükür	16
Ni'metlere şükür	19
Ni'mete şükür, zevâline mâni'dir	21
Mutlu olmanın yolları	24
Her mahlûkun rızıkı Allâhü Teâlâ'ya âitdir	27
Rızıkın taksimi	37
Rızık verenlerin en hayırlısı Allâhü Teâlâ'dır	45
Nankörlüğün sebebi	47
Ni'mete şükür ve hamd-ü senâ'	48
F i h r i s t	50

كُلَّمَا دَخَلَ عَلَيْهَا زَكَرِيَّا الْمِحْرَابَ ۖ وَجَدَ عِنْدَهَا رِزْقًا ۚ قَالَ يَا مَرْيَمُ أَنَّى لَكِ هَذَا ۗ
قَالَتْ هُوَ مِنْ عِنْدِ اللَّهِ ۗ إِنَّ اللَّهَ يَرْزُقُ مَنْ يَشَاءُ بِغَيْرِ حِسَابٍ .

“ Zekeriyâ ne zaman (Meryem’in bulunduğu) mihrâba girdiyse onun yanında bir yiyecek buldu: -Meryem, bu sana nereden (geliyor)?- dedi. O da, -Bu Allâh tarafından. Şübhe yok ki Allâh kimi dilerse ona sayısız rızık verir- derdi”.⁸¹

وَاللَّهُ فَضَّلَ بَعْضَكُمْ عَلَى بَعْضٍ فِي الرِّزْقِ ۗ

“Allâh, rızık husûsunda, kiminizi kiminizden üstün kılmıştır”.⁸²

لَهُ مَقَالِيدُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ ۖ يَبْسُطُ الرِّزْقَ لِمَنْ يَشَاءُ وَيَقْدِرُ ۗ إِنَّهُ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ .

“Göklerin ve yerin anahtarları O’nundur. Kimi dilerse onun rızıkını yayar, (dilediğinin de) kısar. (Aynı kimseye ba’zan bol, ba’zan dar verir. Bu O’nun meşiyeti ve hıkmeti gereğidir) Çünkü O, her şey’i çok iyi bilendir”.⁸³

وَلَوْ بَسَطَ اللَّهُ الرِّزْقَ لِعِبَادِهِ لَبَعَثُوا فِي الْأَرْضِ وَلَكِنْ نُنزِّلُ بَقْدَرٍ مَّا يَشَاءُ ۗ إِنَّهُ
بِعِبَادِهِ خَبِيرٌ بَصِيرٌ .

“Eğer Allâh bütün kullarına (müsâvât üzere) bol rızık verseydi yer yüzünde muhakkak ki taşkınlık ederler, azarlardı. Fakat O, ne miktar dilerse (rızıkı o kadar) indirir. (Ba’zı kullarına bol, ba’zılarına da az miktarda rızık verir). Şübhe yok ki O, kulların (in her hâlin) den hakkıyla haberdardır, (her şey’i) kemâliyle görendir”.⁸⁴

⁸¹ -Âl-i İmrân, 37.

⁸² -Nahl, 71

⁸³ -Şûrâ, 12.

Meşiyet: Allâh’ın irâdesi, dilemesi

⁸⁴ -Şûrâ 27.